

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Alice Rutová

Příčinná souvislost v občanském právu,
zejména jako předpoklad vzniku povinnosti nahradit újmu

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Příčinná souvislost v občanském právu, zejména jako předpoklad vzniku povinnosti nahradit újmu vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Bechyni dne 30. 1. 2016

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Petru Bezouškovi za jeho vstřícný přístup, poskytnutí užitečných rad a odborné vedení při psaní této diplomové práce.

Obsah

Seznam zkratk.....	6
Úvod	7
1 Úvodní charakteristika pojmu příčinná souvislost	10
1.1 Příčinná souvislost a její přírodní význam	10
1.2 Příčinná souvislost v občanském právu.....	11
2 Příčinná souvislost jako předpoklad povinnosti nahradit újmu.....	13
2.1 Zákonná úprava	14
2.2 Právně relevantní příčiny a následky.....	14
3 Zjišťování příčinné souvislosti	18
3.1 Dokazování příčinné souvislosti.....	19
3.1.1 Požadovaná míra důkazů	20
4 Rozlišení faktické a právní kauzality.....	23
4.1 Faktická kauzalita	24
4.1.1 Conditio sine qua non	24
4.1.2 NESS systém	27
4.2 Právní kauzalita	27
4.2.1 Teorie adekvátnosti příčinné souvislosti	28
4.2.2 Teorie ochranného účelu	30
5 Zvláštní druhy příčinné souvislosti.....	35
5.1 Pluralita škůdců	35
5.1.1 Pluralita škůdců v české právní úpravě	36
5.2 Konkurující příčinná souvislost.....	37
5.2.1 Kumulativní příčinná souvislost.....	38
5.3 Potenciální příčinná souvislost	39
5.4 Alternativní příčinná souvislost.....	40
5.5 Příčiny ve sféře poškozeného	43

6	Východiska řešení problematických druhů příčinné souvislosti	45
6.1	Doktrína ztráty šance	45
6.2	Kauzální proporcionální odpovědnost.....	47
6.3	Další možná řešení.....	49
	Závěr.....	51
	Abstrakt	55
	Abstract.....	56
	Seznam klíčových slov	57
	Seznam použitých zdrojů.....	58

Seznam zkratek

CSQN – Conditio sine qua non

KPO – Kauzální proporcionální odpovědnost

NOZ – Nový občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb.

OZ – Občanský zákoník, zákon č. 40/1969 Sb.

PETL – Principy evropského deliktního práva

Úvod

Povinnost nahradit újmu v oblasti občanského práva je nesmírně rozsáhlá problematika řešená na místní i celosvětové úrovni. Také samotné předpoklady jejího vzniku, tedy jednání škůdce, nahraditelná újma, zavinění, protiprávnost a příčinná souvislost, jsou velice diskutovaným tématem, protože je nutné správně je vykládat a řádně aplikovat.

Jak již bylo zmíněno, jedním z těchto předpokladů je příčinná souvislost, nebo-li kauzální nexus¹ - kauzální vztah příčiny a následku. Na problematiku kauzálního nexu v českém občanském právu se bude zaměřovat také tato diplomová práce. Práce si klade za cíl především charakterizování pojmu příčinné souvislosti coby předpokladu vzniku povinnosti nahradit újmu a následné analyzování přístupu české jurisdikce k tomuto institutu, stejně jako nastínění nových trendů v chápání této problematiky v širším světovém kontextu.

Z výše uvedeného vyplývá, že tato práce je zpracovávána metodou analýzy, protože danou problematiku podrobuje rozboru a následnému popisu. Velmi okrajově se dá hovořit také o metodě komparace, nepovažuji ovšem komparaci přístupů jednotlivých národních jurisdikcí v této práci za prvořadou, proto se s ní zde setkáváme pouze okrajově z důvodu seznámení s širšími souvislostmi a tendencemi panujícími v zahraničí.

Důležitým aspektem výběru tohoto tématu byl bezesporu fakt, že právě otázky týkající se povinnosti nahradit újmu, stejně jako jejich jednotlivých prvků, jsou velmi aktuální. Bez nadsázky je možné říct, že každý z nás se ve svém životě setkal s určitou povinností k náhradě újmy², ať už v jakékoliv podobě, proto je tak nutné jednotlivým jejím aspektům, tedy i příčinné souvislosti, věnovat náležitou pozornost.

Je nezbytné zmínit skutečnost, že příčinná souvislost v občanském právu nezasahuje pouze do sféry náhrady újmy. Tento institut se prolíná celým občanským právem, nalezneme ho jako nutný předpoklad všude, kde je následek neodmyslitelně spjat s určitou příčinou. Namátkou můžeme zmínit kauzalitu mezi prodlením a vznikem povinnosti platit úroky, kauzalitu mezi nahodilou událostí krytou pojištěním a vznikem povinnosti pojistníka zaplatit pojistiteli pojistné, kauzalitu mezi vadou a vznikem povinnosti vadu odstranit, a mnoho dalších. Tato oblast je ovšem tak rozsáhlá, že není možné podrobně se jí věnovat v tak

---

¹ V diplomové práci budu užívat oba tyto pojmy paralelně.

² Dříve používaný termín odpovědnost za škodu zde nebude užíván. Práce se bude držet nové terminologie dle zákona č. 89/2012 Sb. Je přirozené, že nová terminologie s sebou nese kritiku některých autorů. Srov. např. PELIKÁNOVÁ, Irena. Odpovědnost za škodu - trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, s. 15 – 23. Původní terminologie zůstane zachována pouze v případě jeho použití v rámci citací.

nedostatečném rozsahu, proto se tato diplomová práce zaměřuje především na příčinnou souvislost u povinnosti nahradit újmu, coby nejproblematictější projev kauzality v občanském právu.

Otázka kauzálního nexu je hojně diskutována především v zahraničí. Velkou základnu její úpravy tvoří bezesporu rakouské, či německé právo, proto není překvapivé, že právě v těchto zemích nachází tato oblast uplatnění také na vědecké úrovni. Příčinné souvislosti jsou nejen v německém, ale samozřejmě především v anglickém jazyce věnovány odborné publikace, ale také sborníky, či články odborných časopisů. Ani v České republice není možné hovořit o tom, že by snad téma bylo opomíjeno, nalezneme zde především velké množství odborných článků. Nutno říci, že se jedná často o ryze teoretické postřehy, které nevedou k novým závěrům. To se týká především starší literatury věnující se tématu. Stejně tak přístup českých soudů ke zjišťování příčinné souvislosti je stále – až na výjimky – poněkud strnulý, a to především při řešení složitých případů, v nichž řešení kauzálního nexu vyžaduje notnou míru individuality a modernizaci postupů. Přesto jsem přesvědčena, že tyto zdroje poskytují mnoho zajímavého materiálu a není vhodné je podceňovat. Protože se tato diplomová práce zaměřuje převážně na příčinnou souvislost v národních souvislostech, z marginální části pracuje právě s nimi.

Tato diplomová práce mapuje aktuální pohled na příčinnou souvislost v českém právu, i její obecné pojetí. Obecně definuje kauzální nexus v právním smyslu, ale také v tom přírodním. V úvodní kapitole si práce klade za cíl nejen toto definování, ale snaží se též posoudit, v jakém jsou tato dvě pojetí vztahu. Do jaké míry je příčinná souvislost v právu závislá na jejím původním chápání a jak výrazně vykazuje odlišnosti. Před tím, než se práce hlouběji zaměří na příčinnou souvislost u povinnosti nahradit újmu, nahlíží také obecně do občanského práva a projevy kauzality v této rovině.

V kapitole věnované již samotné příčinné souvislosti coby znaku povinnosti nahradit újmu, práce analyzuje pojem, charakterizuje samotný vztah příčiny a následku. Stanovuje si otázku, jaké následky, ale především jaké příčiny mohou být pro potřeby příčinné souvislosti relevantní, a to především v případě kauzálního řetězce, popř. jeho přerušení. Práce se zde zaměřuje také na to, jaká je zákonná úprava institutu a jakým směrem se ubírají názory odborné veřejnosti na tuto úpravu.

Třetí kapitola se již zabývá zjišťováním příčinné souvislosti. Tedy především tím, jaké postupy užívá soud při jejím zjišťování, jaké zásady platí pro prokázání její existence, či s jakou pravděpodobností musí být prokázána. V podkapitole věnované potřebné míře důkazů si pokládá otázku, jaké jsou možné přístupy k této problematice. Pro účely práce je

samozřejmě podstatné především to, jaký přístup volí český právní řád, popř. jaké jsou vyhlídky na jeho případnou změnu a jak k problematice přistupuje česká judikatura.

Důležitou otázkou je, jaký je vlastně úkol příčinné souvislosti v právu a s jakými cíli je aplikována? V následující kapitole se tak práce dostává ke zcela zásadnímu rozdělení kauzality na faktickou a právní. Zaměřuje se na vztah těchto dvou typů kauzalit, ale také na to, jaké jsou teorie ovládající zjišťování kauzálního nexu v českém právním systému a jaký je jejich vzájemný poměr. Práce analyzuje aplikaci těchto teorií v praxi, jejich vzájemné rozdíly, ale také preference převládající na našem území.

Pátá kapitola je již věnována problematičtým druhům kauzálního nexu. Na jejich pojetí existují odlišné názory a také sama aplikace je problémová. Tato kapitola si proto klade za cíl především představit nejvýznamnější z těchto druhů příčinné souvislosti a současně nastínit přístupy panující u nás i v zahraničí. Práce se zaměřuje také na pluralitu škůdců, která se zmiňovanou problematikou úzce souvisí.

V závěrečné kapitole se práce věnuje možným východiskům řešení právě problematičtých případů příčinné souvislosti. Zabývá se zde tak diskutabilními instituty, jako je např. doktrína ztráty šance apod. Obecně se jedná o instrumenty přijímané rozporuplně, proto se i tato práce zaměřuje na to, jaké jsou výhody i nevýhody těchto diskutovaných přístupů a jaký je jejich dopad na našem území.

1 Úvodní charakteristika pojmu příčinná souvislost

Pro ucelený pohled na problematiku příčinné souvislosti je jistě vhodné hned na začátku přiblížit samotný pojem příčinné souvislosti, a to nejen v tom právním smyslu, ale také v tom čistě přírodním. Tedy v tom, v jakém se příčinná souvislost objevuje v našem každodenním životě, ale také v mnoha vědních oborech, jako je např. fyzika, matematika, ekonomie apod.

1.1 Příčinná souvislost a její přírodní význam

Stejně jako ve všech ostatních oborech lidského vědění je vhodné i v případě příčinné souvislosti vycházet z širších souvislostí a pohlížet na tento pojem v celém jeho kontextu, tedy i v tom přírodním.

Příčinná souvislost není primárně pojmem právním, ale spíše filosofickým. Svůj původ má v přírodních vědách a do těch humanitních byla jakýmsi způsobem vtažena až s přibývajícím potřebou úpravy takových vztahů.³

Příčinná souvislost provází každý lidský krok a žádné lidské konání se bez ní neobejde. Jedná se o přirozený, primárně logický vztah mezi příčinou a následkem, jinými slovy se vznikem určité skutečnosti je bezprostředně spojen vznik skutečnosti další. V širším smyslu se dá hovořit dokonce o celém funkčním systému, který je na těchto vztazích příčin a následků založen.⁴ Velmi zjednodušeně pak můžeme říci, že žádný následek není bez příčiny a naopak každá příčina (událost či jednání) je logicky provázena nějakým následkem. Je tedy zcela přirozené, že její projevy najdeme ve všech oblastech lidského konání, nejen v právu.

Kauzalita – jak je příčinná souvislost v mimoprávním prostředí častěji nazývána – podle moderních přírodovědeckých názorů ovšem nevyhází sama o sobě z přírody, respektive její původ není dán reálným průběhem samotných přírodních procesů. Reálné přírodní děje jsou dnes již vykládány s pomocí nově vznikajících výkladových systémů od kauzality odlišných, které podstatu přírodních procesů vystihují lépe. Jedná se tedy spíše o přidanou umělou myšlenkovou konstrukci, než o projev přírodních zákonů a přirozeného

---

³ BYDLINSKI, Franz. Causation as a Legal Phenomenon. In TICHÝ, Luboš (ed). *Causation in Law*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2007, s. 7 – 25.

⁴ PEXIDR, Karel, DEMJANČUK, Nikolaj. *Kauzalita*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 7.

systému vztahů.⁵ Bezesporu jsou ovšem tyto myšlenkové procesy významně spjaty právě s faktickým děním a nedá se tedy hovořit o striktním oddělení „empirické“ povahy příčinné souvislosti od faktických skutečností, ze kterých vychází.

Pexidr a Demjančuk ve své publikaci přinášejí základní charakteristiku kauzality. Vztahy mezi příčinou a následkem jsou jednostranné vztahy závislosti, které se od jiných vztahů závislosti – příkladně matematických či jiných úvah – liší především svým nepostradatelným sepletím s reálnými skutečnostmi. Kauzální vztahy mají charakter vztahů nutných - tedy co má jednu povahu příčiny vůči určitému následku, má ji vždy, a dále vztahů univerzálních, což znamená, že se tyto vztahy aplikují na všechny děje.⁶

Právě nutnost těchto vztahů je podle mého názoru ovšem problematická vlastnost⁷, což přiznávají také autoři. Pokud bychom totiž předpokládali, že určitá příčina musí mít vždy zcela totožný následek, vedlo by to k absurdním konstrukcím, a to konkrétně právě v oblasti práva.

1.2 Příčinná souvislost v občanském právu

Příčinná souvislost v občanském právu vychází z jejího pojetí v přírodním smyslu, tak jak jsem ji představila výše. V obecných rysech se jedná o stejnou vlastnost, která se projevuje na základě stejných zákonitostí a pravidel, přesto se příčinná souvislost v právu vyznačuje určitými odlišnostmi.

Charakteristika, kterou nám přináší filosofie je velmi teoretická a v některých oborech může vykazovat určitá specifika. Základní rozdíl můžeme spatřovat především ve skutečnosti, že v oboru práva se příčinná souvislost vztahuje na lidské konání a jeho následky. Lidský prvek je zde zcela zásadní a proti většině odvětví, kde je příčinná souvislost uplatňována, jedinečný.

Také praktická povaha příčinné souvislosti v právu ovlivňuje to, jak bychom na ni měli pohlížet. Jak jsem již zmiňovala, definice vycházející z filosofie jsou teoretické a nemohou za každých okolností vystihnout dynamickou povahu práva. Zde je potřeba nahlížet

---

⁵ PEXIDR, Karel, DEMJANČUK, Nikolaj. *Kauzalita...*, s. 73.

⁶ PEXIDR, Karel, DEMJANČUK, Nikolaj. *Kauzalita...*, s. 74.

⁷ Jako jeden z mnoha příkladů lze uvést situaci, kdy myslivec střílí zvěř v lese a nešťastnou náhodou zasáhne kolemjdoucího turistu. Příčinou zde bude výstřel myslivce z pušky, následkem pak zranění, popřípadě usmrcení člověka. Tato příčina může mít ale jindy zcela jiný následek. Může jím být např. usmrcení loveného zvířete, poškození cizí věci apod. Ani usmrcení člověka coby následek jednání nebude nutně způsoben stejnou příčinou. Posouzení příčinné souvislosti v právu proto musí být zcela individuální a odvislé od konkrétních okolností.

na příčinnou souvislost individuálně a s přihlédnutím ke všem okolnostem konkrétního případu.

Stejně tak, jak je patrná všudypřítomnost příčinné souvislosti ve všech vědních oborech a oblastech lidského konání, prolíná se celým občanským právem. Již v úvodu této práce jsem nastínila několik příkladů projevu kauzálního nexu v občanském právu, jako další bychom mohli jmenovat např. příčinnou souvislost mezi udělením licence a právem ji využít, ustanovení opatrovníka opatrovanci a s tím spojený vznik povinností opatrovníka vůči opatrovanci, ale také tak běžnou záležitostí jako je uzavření smlouvy mezi stranami a následná práva a povinnosti z toho plynoucí. Jak je patrné, mohli bychom vypočítávat takové příklady, s nadsázkou řečeno, donekonečna. Potvrzuje se, že také v občanském právu je veškeré dění ovlivněno vztahem mezi příčinami a jejich následky.

Zcela základní příklad projevu kauzálního nexu v občanském právu jsem ovšem na tomto místě nezmínila. Mám na mysli samozřejmě příčinnou souvislost coby základní prvek nezbytný pro vznik povinnosti nahradit újmu. Jedná se o tak zásadní oblast, že jí nadále budu věnovat tuto práci.

2 Příčinná souvislost jako předpoklad povinnosti nahradit újmu

Jako předpoklad vzniku povinnosti nahradit újmu je příčinná souvislost zcela nezastupitelná a to nejen v českém právu. Je nezbytným předpokladem vzniku povinnosti k náhradě újmy ve všech evropských státech⁸, ačkoliv konkrétní přístup k jejímu posuzování se v jednotlivých zemích liší.

Charakteristiku příčinné souvislosti přinesla tato práce již na několika místech, velmi jednoduše můžeme kauzální nexus v právním smyslu definovat jako nezbytný poměr příčiny a následku zakládající povinnost k náhradě újmy. Takových definic bychom ovšem mohli s drobnými odlišnostmi předložit mnoho a přesto bychom nedostaly uspokojivé řešení problémů, které jsou s tímto tématem spojeny při hlubší analýze.

Bičovský a Holub k tomu uvádějí, že „*Škoda se musí jevit jako následek předcházející příčiny*“.⁹

S tímto názorem nelze nesouhlasit. Posuzování vztahu příčiny a následku je na první pohled sice poměrně snadno definovatelné – pokud izolujeme konkrétní příčinu i následek, je nutné dále zkoumat jejich vzájemný vztah – tedy kauzální nexus.¹⁰ V konkrétních případech se ovšem často stává disciplínou nesmírně složitou a to s ohledem na mnoho faktorů.

V rámci posuzování nutných předpokladů ke vzniku povinnosti nahradit újmu je kauzální nexus kategorií objektivní. Je tak vyjádřena skutečnost, že příčinná souvislost, respektive její existence, je nezávislá na lidské vůli a při jejím posuzování nelze přihlížet k vědomí jednajícího subjektu. Její existence buď je, nebo není dána.¹¹ Její následné prokázání může být ovšem problematické i přes tuto objektivní existenci.

---

⁸ VLASÁK, Michal. *Předpoklady odpovědnosti za škodu v principech evropského deliktního práva*. Rigorózní práce. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2008, s. 83. Dostupné na: <https://is.muni.cz/th/77158/pravf_r/Rigorozni_prace.pdf>.

⁹ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan. *Náhrada škody podle občanského, obchodního, pracovního a správního práva: podle právního stavu k 1. 5. 1997*. 2. vydání. Praha: Linde, 1997, s. 18.

¹⁰ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1551.

¹¹ BLAŽKE, Jaromír. *Náhrada škody v novém československém právu*. Praha: Orbis, 1954, s. 63.

2.1 Zákonná úprava

Při definování pojmu musíme vycházet pouze z judikatury a odborných publikací, platná právní úprava žádnou charakteristiku tohoto pojmu nepřináší. Zákonodárce nepovažuje za nutné blíže definovat příčinnou souvislost s ohledem na objektivní povahu tohoto institutu. Výslovnou úpravu kauzálního nexu neobsahovala ani předešlá právní úprava zákona č. 40/1969 Sb. Jedinou zmínku o tomto institutu můžeme dovozovat z ustanovení § 420 odst. 1., kde je stanoveno, že: „Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.“¹²

Tento postoj zákonodárce ovšem není nikterak výjimečný. Ani v ostatních státech Evropy není zákonná úprava příčinné souvislosti běžná.¹³

Také Melzer považuje tento přístup zákonodárce za rozumný a podrobnější vymezení přenechává právní vědě a aplikační praxi. Uvádí:

„Vhodná je pak výslovná úprava jen tam, kde se vůle zákonodárce odchyluje od dosavadní praxe. Tak je tomu např. u §2776 NOZ¹⁴, který řeší tzv. alternativní kauzalitu.“¹⁵

Někteří odborníci s tímto názorem přirozeně nesouhlasí. Jsou toho mínění, že by bylo vhodné věnovat příčinné souvislosti v rámci NOZ větší pozornost, popř. se v zákonné úpravě více inspirovat úpravou PETL.¹⁶ Přestože s vhodností určité inspirace v PETL souhlasím, nejsem přesvědčena o nutnosti upravovat příčinnou souvislost obecně. Souhlasím s názory, že je nezbytné věnovat se především problematickým druhům příčinné souvislosti, které mohou v praxi vést k rozkolu mezi stanovisky jednotlivých soudů. V takovém případě by měl zákonodárce ukázat směr, kterým se má judikatura vydat.

2.2 Právně relevantní příčiny a následky

Na první pohled se může zdát, že bližší zkoumání příčin, popř. následků se odklání od stanoveného tématu a vymezuje spíše další z nezbytných předpokladů vzniku povinnosti

---

¹² Zákon č. 40/1969 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 202/2012 Sb. účinném ke dni 1. 9. 2012

¹³ ŘÍHA, O. Vybrané problémy řešení příčinné souvislosti při deliktní odpovědnosti za škodu. In PSUTKA, J. (ed). *Aktuální problémy rekodifikací*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011, s. 95.

¹⁴ Citovaný odborný článek autor napsal před definitivním dokončením návrhu Nového občanského zákoníku, nereflktuje tedy následný posun jednotlivých ustanovení. Zmíněnému ustanovení § 2776 odpovídá po přijetí NOZ ustanovení § 2915.

¹⁵ MELZER, Filip. Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, s. 29.

¹⁶ Srov. např. DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Uplatnění PETL při řešení některých složitých kauz v oblasti příčinné souvislosti v medicínskoprávních sporech. *Soudní rozhledy*, 2013, č. 7-8, s. 242.

k náhradě újmy - konkrétně jednání, nebo vhodněji můžeme říct porušení právní povinnosti (příčinu) a vznik újmy (následek). Přesto je podle mého názoru nezbytné právě tuto problematiku alespoň okrajově nastínit, protože nejasnosti v posuzování příčinné souvislosti se mohou odvíjet také od problematiky určování relevantních příčin a následků.

Kauzální nexus je dán podmínkou, že bez posuzované příčiny by nedošlo k újmě, popřípadě že tato příčina je jednou z více příčin, které újmu způsobily.¹⁷ S tímto úzce souvisí skutečnost, že v právu – ale stejně tak v jiných oblastech – dochází k neustálému a nekonečnému řetězení příčin a následků. Právě řetězení příčin v sobě skrývá nejběžnější problém vznikající při posuzování příčinné souvislosti.

Každá příčina je zároveň následkem jiných příčin a každý následek je příčinou jiných následků. Je nezbytné rozlišovat důležitost těchto příčin a vymezovat jen ty skutečně právně relevantní. V řadě příčin způsobující určitý následek je nutné rozlišovat ty příčiny, které jsou pro následek rozhodující a dále ty, které jsou pro konečný výsledek bezvýznamné, a nemůže s nimi tedy být spojen vznik povinnosti k náhradě újmy.¹⁸ Tyto příčiny bývají nazývány různě – např. hlavní a vedlejší, podstatné a nepodstatné, ale také příčina a podmínka¹⁹. Jedná se ovšem jen o nepodstatné odlišnosti v terminologii. Nezbytné ovšem je vybrat z celého řetězce pouze ty příčiny a následky, které mají význam pro posuzování vzniku povinnosti nahradit újmu a limitovat tak rozsah této povinnosti pro škůdce.

„Na druhé straně řetězec příčin nezakládá příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou tehdy, vstupuje-li do děje jiná, na jednání škůdce nezávislá skutečnost, která je pro vznik škody rozhodující.“²⁰

Právě zde hovoříme o přetržení či přerušení řetězce příčin. V takovém případě nemůže být škůdce povinen k náhradě, ale tato povinnost vznikne jiné osobě, popř. bude přičitatelná jednání poškozeného, nebo nevznikne vůbec (jinými slovy příčinná souvislost zde není dána).

Jedná se o tzv. předstihující kauzalitu, kdy jednu podmínku, která směřuje ke způsobení škodného následku, předstihne podmínka jiná a tak dojde k přerušení kauzálního řetězce. Běžně uváděný případ – osoba A otráví jedem osobu B, dříve než osoba B zemře, přeje jí autem osoba C.²¹

Nejvyšší soud dovodil, že jestliže je příčin působících na vznik povinnosti k náhradě újmy více a tyto působí z časového hlediska postupně, musí být tyto příčiny natolik

¹⁷ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan. *Náhrada...*, s. 18.

¹⁸ Tamtéž, s. 240. Citováno rozhodnutí Nejvyššího soudu 5 Cz 39/1965

¹⁹ Tamtéž, s. 19.

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1946/2000

²¹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1554.

propojeny, že již z primární příčiny lze dovodit souvislost se vznikem následku.²² V případě, že řetězec příčin je natolik propojen a nedojde tedy k jeho přerušení, je povinen k náhradě újmy již „první“ škůdce. Jako praktický příklad takového postupného působení několika příčin můžeme uvést hromadné dopravní nehody, kdy v důsledku neopatrné jízdy prvního řidiče dojde k vyvolání následného působení dalších příčin. Bez této prvotní příčiny by konečná újma nevznikla.²³

Příčinná souvislost je ovšem přerušena i v tom případě, že příčinou je již samotný následek porušení určité právní povinnosti. Nejvyšší soud již ve svém starším rozhodnutí rozhodl, že matka, která utrpěla psychický otřes ze smrti svého syna, nenáleží od letecké společnosti odpovědné za jeho smrt žádné odškodnění za způsobení tohoto šoku.²⁴

Rozhodnutí, které příčiny jsou relevantní a které nikoliv, leží čistě na posouzení daného případu s ohledem na konkrétní skutečnosti.²⁵ Tyto příčiny mohou být samozřejmě různé. Pokud toto působení nebude mít původ v jednání člověka, bude sice dána příčinná souvislost, ale nevznikne povinnost k náhradě újmy.²⁶ Vždy musí tedy existovat spojitost mezi konáním (popř. nekonáním) určité osoby a vznikem újmy. Nárok na náhradu újmy vzniká ze zásady pouze vůči osobě, v jejíž oblasti vlivu tato újma vznikla.²⁷ Opět se tedy dostáváme k lidskému prvku, který je v této oblasti zcela klíčový. Také v tomto ohledu musíme tedy odlišovat právně relevantní a nerelevantní příčiny.

Existence právně relevantní příčiny i následku je ovšem pouze předpokladem pro aplikaci myšlenkových operací, které vedou ke zjištění příčinné souvislosti. Ani to, že tyto „způsobilé“ příčiny a následky existují, nemusí nutně vést k prokázání příčinné souvislosti. Jestliže totiž došlo k porušení právní povinnosti osobou a na druhé straně jiné osobě vznikla újma zdánlivě takovým jednáním, nemůže být automaticky dána příčinná souvislost pouze z toho důvodu, že k takovému jednání došlo. Z důvodu porušení právní povinnosti nemůže dojít v žádném případě k jakémusi presumování příčinné souvislosti.²⁸

---

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1437/2006

²³ ŠKÁROVÁ, Marta. Dokazování příčinné souvislosti z hlediska praxe Nejvyššího soudu České republiky. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 45.

²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1976, sp. zn. 2 Cz 36/76

²⁵ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan. *Náhrada...*, s. 240.

²⁶ Tamtéž, s. 18.

²⁷ BYDLINSKI, Franz. *System und Prinzipien des Privatrechts*. Wien: Springer, 1996, s. 185.

²⁸ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1583/2010. Jednalo se o případ řidiče, který porušil svou právní povinnost tím, že řídil vozidlo v podnapilém stavu. Následně srazil chodce. Nejvyšší soud zde neshledal příčinnou souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem újmy, protože řidič i přes to, že požil před jízdou alkohol, zareagoval včas a nemohl zabránit vzniku této újmy.

Na tomto místě je vhodné připomenout, že vztah příčiny a následku není v žádném případě úměrný, často se dá hovořit až o asymetrii mezi těmito hodnotami. Zdánlivě bezvýznamná příčina může mít nedozírné následky a naopak velmi vážná příčina nemusí mít následek téměř žádný.²⁹ Zajímavý je fakt, že tuto asymetrii můžeme častěji než jinde pozorovat právě v oblasti práva. Jako příklad můžeme uvést nedodržení dopravního značení řidičem. Zatímco v určitých případech může samozřejmě dojít k velkým škodám na majetku i životech účastníků provozu, velmi často toto porušení dopravních předpisů nebude mít žádný soukromoprávní následek a to z toho důvodu, že se vozidlo nestřetne s jiným vozidlem. V obecné rovině bude mít ovšem toto jednání velké množství právně nerelevantních následků, např. když řidič v důsledku své rychlé a neopatrné jízdy stihne pracovní pohovor nebo plánovanou lékařskou prohlídku.

---

²⁹ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan. *Náhrada...*, s. 19 - 20.

3 Zjišťování příčinné souvislosti

Zjišťování příčinné souvislosti závisí čistě na lidském posouzení, konkrétně na úsudku soudu, který o povinnosti k náhradě újmy rozhoduje.³⁰ Zjišťuje se vzájemný poměr mezi porušením právní povinnosti škůdce a vzniklé újmy na straně poškozeného. Příčinná souvislost se nepředpokládá a musí být tedy prokázána.³¹

Nejvyšší soud v tomto ohledu dále uvedl, že:

„Příčinná souvislost mezi zaviněným protiprávním jednáním žalovaného a vznikem škody na zdraví³² musí být bezpečně prokázána; nestačí tu pouhá pravděpodobnost.“³³

Jinak řečeno nestačí tedy pouhé připuštění možnosti existence příčinné souvislosti, nýbrž ta musí být postavena najisto. Jak se ovšem přesvědčíme v dalších kapitolách, požadavek stoprocentního prokázání příčinné souvislosti je mnohdy nejen nereálný, ale v dnešní době se od tohoto požadavku často z nutnosti ustupuje. Nejedná se přirozeně o zpochybňování platnosti, či nezbytnosti institutu příčinné souvislosti, pouze o skutečnost, že v moderním právu se vyskytují dnes případy natolik složité, že soudní praxe, ale především vědecká obec, postupně přijímá i postupy, které příčinnou souvislost upozaďují. Zjišťování a následné prokazování příčinné souvislosti obvykle nečiní problémy v „jednoduchých“ situacích, kdy způsobení následku zcela zřejmě předcházela jediná právně relevantní příčina. Souvislost mezi touto příčinou a následkem je pak samozřejmě základem pro vznik povinnosti k náhradě újmy.

Příčinná souvislost musí být zjišťována vždy a za všech okolností. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí uvádí, že jestliže se soud zabýval pouze právně relevantní příčinou a právně relevantním následkem, ale dále již nezkoumal příčinnou souvislost mezi těmito hodnotami, není posouzení dané věci úplné.³⁴

Toto zjištění je otázkou skutkovou, nikoliv právní, jak je vyjádřeno v četné judikatuře.³⁵ To znamená, že soud příčinnou souvislost „...nevytváří, ale pouze zjišťuje její

---

³⁰ KOBLIHA, Ivan, ELISCHER, David, HOCHMAN, Josef. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského práva: praktická příručka*. Praha: Leges, 2012, s. 36.

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 25 Cdo 437/2008

³² Tvrzení je samozřejmě platné také pro jiné typy újmy.

³³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 1990, sp. zn. 1 Cz 59/90 a rozsudek ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 508/2005

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 26 Cdo 5035/2008

³⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2002, sp. zn. 25 Cdo 300/2001, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 25 Cdo 437/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 25 Cdo 883/2006

*existenci.*³⁶ Tedy zjištění, jestli v daném případě existuje vzájemný poměr příčiny a následku. Naproti tomu právní posouzení kauzálního nexu představuje především určení rozhodných skutečností, mezi nimiž je zjišťován.³⁷

S tímto souvisí skutečnost, že ke zjišťování existence příčinnosti se velmi často užívá znaleckých posudků. Především v medicínských sporech znalec provádí skutková zjištění a své poznatky předává soudu. Fakt, že znalci nepřísluší odpovídat na právní otázky, pouze ty skutkové je samozřejmě všeobecně přijímán, pokud bychom tedy zjišťování příčinné souvislosti považovali za otázku právní, nebylo by možné tyto otázky pokládat znalci.³⁸ Zcela jistě se jedná o příliš zjednodušené řešení, přesto jsem toho názoru, že tato argumentace je správná.

Přestože se na výše uvedeném judikatura posledních let shoduje, byly o tuto otázku vedeny dlouhodobé spory. Můžeme zmínit např. již starší rozhodnutí Nejvyššího soudu, který se s touto otázkou vypořádal tak, že posouzení příčinné souvislosti je otázkou právní, která musí být ovšem řešena na spolehlivě zjištěném skutkovém základu.³⁹

Z výše uvedeného vyplývá, že otázky existence příčinné souvislosti tedy nelze řešit obecně, ale pouze s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu. Povinnost nahradit újmu je nezbytné izolovat a zkoumat ji tak pouze z hlediska jejích příčin.⁴⁰ Soudy jsou při tom povinny řádně odůvodňovat, zda a z jakých důvodů seznaly příčinnou souvislost za prokázanou či nikoliv. Odůvodnění musí obsahovat rozlišení relevantních příčin včetně uvedení kritérií, podle kterých soud k těmto závěrům došel.⁴¹

3.1 Dokazování příčinné souvislosti

Je logické, že pokud má být kauzální nexus soudem zjišťován, musí být také dokazován. Břemeno důkazní i tvrzení leží v tomto případě zásadně na poškozeném, tedy žalobci. Jestliže tedy žalobce neunesse toto břemeno, musí nést riziko neúspěchu ve sporu. Přesto, že je tento systém ve většině případů spravedlivý a zcela pochopitelný, mohou nastat situace, kdy je pro poškozeného téměř nemožné příčinnou souvislost prokázat. Z převážné

---

³⁶ HAMANOVÁ, Lucie. Prokazování příčinné souvislosti ve sporech o náhradu škody na zdraví způsobenou postupem lékaře non lege artis. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online], 2011, roč. 1, č. 1 [cit. 26.6.2015]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/issue/view/1>>.

³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 880/2010

³⁸ TĚŠINOVÁ, Jolana, ŽDÁREK, Roman, POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 342.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 1968, sp. zn. 7 Cz 111/68

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2002, sp. zn. 25 Cdo 300/2001

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05

části se jedná o případy alternativní kauzality, kdy došlo k porušení právní povinnosti více osobami a není možné žádným způsobem zjistit, která z těchto osob újmu skutečně způsobila, přestože je zcela zřejmé, že ji způsobila pouze jediná z nich. Dalším příkladem ztížení postavení poškozeného pak představují případy, ve kterých hraje roli poškození zdraví pacienta, a to především zdravotnickým zařízením nebo lékařem v důsledku provedení lékařského zákroku, či jiného zanedbání péče. Vzhledem k absenci odborných znalostí poškozeného a výrazně silnějšího postavení zdravotnického zařízení je nutné přistupovat k těmto situacím individuálně.

Tyto situace jsou komplikované především vzhledem ke skutečnosti, že lidský organismus je natolik specifický, že zjistit příčinu poškození zdraví není jednoznačné ani v na první pohled jasných případech. Soud zjišťuje, co je hlavní příčinou podle obvyklého chodu věcí, podle obecné zkušenosti – v případě poškození zdraví je takové zjištění velmi problematické.⁴²

Ústavní soud ve svém usnesení vyjádřil, že požadavek stoprocentního prokázání příčinné souvislosti je nepřiměřené zatěžování poškozeného, obzvláště právě v případech poškození zdraví. Tento požadavek stoprocentního prokázání kauzality označil za nereálný, nedosažitelný a neudržitelný.⁴³ Takové zmírnění požadavku stoprocentní jistoty je vhodné právě ve zmíněných medicínsko-právních sporech, ve kterých by takový přístup měl usnadňovat nelehkou situaci poškozeného pacienta, která plyne z nerovného vztahu pacient – lékař.⁴⁴

K tomuto můžeme připomenout doktrínu ztráty šance, která si v našem právním systému ještě nezískala oblibu, některé země ji ovšem využívají, aby minimalizovali nespravedlnost vůči poškozeným a neupírali jim právo náhrady újmy pouze z důvodu špatné prokazatelnosti příčinné souvislosti v medicínsko-právních sporech.

3.1.1 Požadovaná míra důkazů

Se zjišťováním a dokazováním příčinné souvislosti v konkrétních případech je neodmyslitelně spjata určitá soudem požadovaná míra důkazů nezbytná právě pro prokázání její existence a s tím spojený vznik povinnosti k náhradě újmy. Poškozený je povinen

---

⁴² HAMANOVÁ, Lucie. Prokazování příčinné souvislosti ve sporech o náhradu škody na zdraví způsobenou postupem lékaře non lege artis. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online], 2011, roč. 1, č. 1 [cit. 26.6.2015]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/issue/view/1>>.

⁴³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. I. ÚS 1919/08

⁴⁴ DOLEŽAL, Adam, Doležal, Tomáš. Uplatnění PETL..., s. 243.

prokázat příčinnou souvislost do té míry, která je právním řádem uznávána za potřebnou. Nutno podotknout, že se jedná o prokazování faktické kauzality.⁴⁵

Israel Gilead ve svém příspěvku⁴⁶, věnovaném kauzální proporcionální odpovědnosti⁴⁷, představuje též tradiční přístup vše nebo nic, ke kterému se přiklání také naše odborná společnost. Toto tradiční pojetí povinnosti nahradit újmu znamená, že poškozený dostane plnou náhradu újmy, pokud prokáže existenci příčinné souvislosti a naplní tím určitý standart potřebné míry důkazů stanovený právním řádem. Jestliže poškozený kauzální nexus neprokáže, popř. ne v takové míře, jaká je požadována, nedostane nic.

Gilead také velmi přehledně rozděluje tuto míru důkazů podle toho, jaké na ni jsou kladeny nároky v různých zemích. Je pochopitelné, že jednotlivé právní řády nemají na dokazování kauzálního nexu stejné požadavky. Např. v zemích angloamerického práva je obvykle vyžadována pouze jakási převaha důkazů, kdy je „více pravděpodobné než ne“, že příčinná souvislost v daném případě existuje. Vzhledem k tomu, že jde o většinovou pravděpodobnost, můžeme ji vyjádřit jako 51% pravděpodobnost existence kauzálního nexu. Takto nízká míra důkazů může samozřejmě vzbuzovat jistou nedůvěru, zda je povinnost k náhradě újmy škůdce spolehlivě prokázána. Jiné jurisdikce přistupují k přísnějšímu dokazování – Gilead ji označuje jako 75% - a předpokládají předložení „jasných a přesvědčivých důkazů“ k tomu, aby mohla být povinnost k náhradě založena. Nejnáročnější právní řády nakonec vyžadují jistotu minimálně 90% a více. Míra důkazů je tedy kvalifikována jako „blízká jistotě“ a při jejím dokazování jsou na poškozeného kladeny skutečně vysoké nároky.⁴⁸

O požadavku 100% jistoty Gilead nehovoří, přestože je stále mnoha jurisdikcemi zastáván. Takto přísná míra důkazů je ovšem problematická a její dodržení je v mnoha konkrétních případech zcela nedosažitelné.

Již dříve jsem ve své práci uvedla, že české národní soudy vyžadují prokázání existence kauzálního nexu, o němž není důvodných pochyb. Konkrétně Nejvyšší soud vyjádřil tento názor ve svém rozhodnutí ze dne 27. 7. 2010.⁴⁹ Vzhledem k tomu, že toto

---

⁴⁵ Blíže viz. následující kapitola.

⁴⁶ GILEAD, Israel. Kauzální proporcionální odpovědnost – základní teorie a právně-politické úvahy. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 11.

⁴⁷ Termín kauzální proporcionální odpovědnosti jsem se rozhodla v práci užívat, přestože pojem odpovědnosti by také zde bylo možné opsat jako povinnost nahradit újmu. Podle mého názoru se jedná o vžitý termín a i skrze novou terminologii není nutné se pojmu odpovědnosti vyhýbat tak striktně.

⁴⁸ GILEAD, Israel. *Kauzální proporcionální odpovědnost...*, s. 11.

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 25 Cdo 1244/2008

usnesení následovalo až po již zmiňovaném usnesení Ústavního soudu⁵⁰, kterým Ústavní soud pokrokově odmítl požadavek stoprocentního prokazování příčinné souvislosti a označil jej za nereálný, je zřejmá určitá nejistota českých soudů ohledně přístupu k tomuto požadavku.

Přes toto jakési „uvolnění“ striktního přístupu českých soudů posledních let je stále v praxi při prokazování příčinné souvislosti vyžadována vysoká míra důkazů hraničící s jistotou. Požadavek nižší míry důkazů je ve zdejším právním prostředí neúnosný s ohledem na dodržení základních právních zásad. Škůdce, jehož jednání je v příčinné souvislosti se škodným následkem pouze s větší pravděpodobností, by odpovídal za celou újmu, což by se mohlo jevit v moderní společnosti jako nespravedlivé. Možným východiskem by se samozřejmě mohl jevit přístup ke kauzální proporcionalní odpovědnosti, také ta je ale provázena mnoha otázkami a ani ona neposkytuje uspokojivé řešení problému.

Jako příklad relativně pokrokového přístupu v rámci českého soudnictví můžeme uvést rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 14. 6. 2011, v němž se soud spokojil se závěrem, že přenosu hepatitidy typu B na novorozence mohlo být „s největší pravděpodobností“ zabráněno včasným očkováním.⁵¹ Toto rozhodnutí není zdaleka výjimkou⁵², jak jsem ale již naznačila, stále nepanuje jednoznačná shoda v přístupu soudů, což je pro potenciální škůdce – a poškozené koneckonců také – z hlediska právní jistoty matoucí.⁵³

---

⁵⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. I. ÚS 1919/08

⁵¹ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 14. 6. 2011, sp. zn. 23 Co 24/2011

⁵² Srov. např. NS 25 Cdo 1062/2002; KS v Brně 19 Co 274/2001

⁵³ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1552. Srov. NS 25 Cdo 4758/2008

4 Rozlišení faktické a právní kauzality

Příčinná souvislost jako obligatorní předpoklad vzniku povinnosti k náhradě újmy má především dva základní úkoly. Tím prvním je výběr právně relevantní příčiny z nepřeborného množství všech příčin, tím druhým posléze omezení možných následků (respektive jejich rozsahu) připisovaných určitému škůdci pouze na ty, které leží skutečně v jeho sféře. Oba tyto kroky jsou používány kumulativně a v daném pořadí.

V této spojitosti se můžeme často setkat s rozdělením kauzality na faktickou a právní. Při stanovení samotné povinnosti k náhradě újmy je přístupováno k testování faktické kauzality a to běžně prostřednictvím podmínky *conditio sine qua non* (nezbytná podmínka), v angloamerickém prostředí známé spíše jako *but for test*.⁵⁴ Tuto podmínku můžeme charakterizovat tak, že *„ke vzniku škody by nedošlo, pokud by škůdce nebyla porušena právní povinnost. Pokud vyjde najevo, že by škoda vznikla i bez jednání nebo opomenutí škůdce, nebude dána příčinná souvislost.“*⁵⁵

Naproti tomu při posuzování právní kauzality, je rozhodné stanovení rozsahu nahrazované újmy, *„tedy zda v tomto rozsahu mohlo být jednání nebo opomenutí škůdce příčinou.“*⁵⁶ Na našem území praxe pro toto zjišťování využívá především institutu teorie adekvátnosti kauzálního nexu. Tato teorie slouží jako nástroj omezující dopad faktické kauzality, resp. její následky.

Oba druhy kauzality – tedy faktická i právní - musí být dány kumulativně, a jak již bylo řečeno, v daném pořadí. V případě, že faktická kauzalita není prokázána, není tedy důvod dále zkoumat existenci kauzality právní. Společně tato kauzalita faktická a právní tvoří spojený systém zjišťování příčinnosti, který je mnohdy nazýván jako *dual test*, popř. jako přístup svou kroků.⁵⁷

---

⁵⁴ DOLEŽAL, Tomáš. Problematika příčinné souvislosti při *wrongful birth* a *wrongful life* žalobách. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online], 2013, roč. 3, č. 3 [cit. 2.7.2015]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/issue/view/9>>.

⁵⁵ KOBLIHA, Ivan, ELISCHER, David, HOCHMAN, Josef. *Náhrada škody podle občanského...*, s. 36.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ VLASÁK, Michal. *Předpoklady odpovědnosti...*, s. 85.

4.1 Faktická kauzalita

Jak již bylo uvedeno, při zjišťování příčinné souvislosti se primárně přistupuje ke zjišťování faktické kauzality a to především prostřednictvím podmínky CSQN, či v zemích common law známé též jako but for test.

Takové zjišťování faktické kauzality přímo předchází posuzování kauzality právní a jeho hlavním účelem je právě zjištění, že určitá právně relevantní příčina je bezprostředním hybatelem událostí zakládajících povinnost k náhradě újmy. Pokud je prokázáno, že nebýt posuzované příčiny, újma by nevznikla, je podmínka CSQN naplněna a může se přistoupit ke zjišťování právní kauzality.

4.1.1 *Conditio sine qua non*

Výslovné zmínění této podmínky přirozeně v právním předpisu nenalezneme. Její obsah se ovšem promítá do jednotlivých ustanovení věnovaných vzniku povinnosti nahradit újmu, konkrétně můžeme jmenovat především ustanovení § 2909, § 2910 a § 2913 odst. 1 NOZ. Obecná konstrukce těchto ustanovení je taková, že pokud škůdce poruší svou právní povinnost, zasáhne tím do práv poškozeného a způsobí určitou újmu, je povinen ji odčinit.⁵⁸ Porušení právní povinnosti škůdce je tedy nezbytnou podmínkou pro vznik jeho povinnosti k náhradě újmy.

Zatímco v české právní úpravě nalezneme pouze velmi obecné zakotvení této zásady, které musíme poměrně složitě odvozovat z dikce ustanovení, o mnoho jasnější vyjádření nám poskytují Principy evropského deliktního práva⁵⁹. Teorii podmínky je zde věnován celý oddíl 1 Hlavy 3., konkrétně ovšem článek 3:101, doslovně pojmenovaný jako *Conditio sine qua non*. Tento článek stanoví, že jednání škůdce je považováno za příčinu újmy vzniklé poškozenému, jestliže by tato újma nevznikla bez tohoto jednání.⁶⁰

---

⁵⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹ Principles of European Tort Law (PETL). Jedná se o základní principy, které mají evropským zemím udávat směr a sloužit jako jakýsi základ pro budoucí sblížení deliktního práva v rámci Evropy. Tento projekt je všeobecně uznáván jako velmi kvalitní základ pro budoucí rekodifikační snahy a pojetí deliktního práva v něm prezentované je obecně vysoce ceněno. Tyto principy byly přijaty 19. – 20. května 2005 na konferenci ve Vídni a to po mnohaleté usilovné snaze Evropské skupiny deliktního práva (European Group on Tort Law), složené z odborníků nejen z evropských zemí. Blíže např. EUROPEAN GROUP ON TORT LAW. *Principles on Tort Law – Text and Commentary*. Wien: Springer, 2005. 282 s.

⁶⁰ Principles of European Tort Law. Czech Translation by Jiří Hrádek and Luboš Tichý. Dostupné na: <<http://www egtl.org/principles/doc/PETLCzech.doc>>.

CSQN vyjadřuje nezbytnou podmínku, že újma vznikla v důsledku protiprávního jednání škůdce. Vymezuje konkrétní skutečnosti zakládající povinnost k náhradě újmy a zároveň tak izoluje tuto újmu od ostatních následků, za něž škůdce neodpovídá.

Aby tedy příčinná souvislost mohla být zjištěna, je nezbytné zkoumat ji v jejích přírodovědných souvislostech a určit, že daná skutečnost je zcela nezbytnou podmínkou pro vznik určitého následku přesně tak, jak nastal – v daném místě, čase a určitým způsobem.⁶¹ Zjednodušeně řečeno lze říct, že v případě neexistence příčiny, by tento určitý následek nenastal – vyloučením příčiny je zároveň vyloučen i následek.⁶² Teoreticky se vlastně jedná o jednoduchou myšlenkovou operaci, při níž posuzujeme, zda by újma vznikla bez předmětného jednání.

Přestože se CSQN soustředí na zjištění skutečností časově a věcně předcházejících vzniku následku, kauzalita je zde posuzována především s ohledem na věcné souvislosti. Časové hledisko mezi porušením právní povinnosti a událostí, která vedla ke vzniku újmy je pouze pomocné vodítko pro usměrnění hlediska věcné souvislosti, není ovšem rozhodné.⁶³

Smyslem teorie podmínky je tedy zjištění, zda porušení právní povinnosti škůdce bylo součástí řetězce příčin vedoucího ke vzniku škodného následku a zda bylo toto porušení pro vznik újmy rozhodné.

Při zjišťování faktické kauzality může být užita metoda eliminace a substituce. T. Doležal ve svém článku definuje metodu eliminace jako „*myšlenkové vyloučení posuzovaného jednání z kauzálního testu a zjištění hypotetického následku, pokud kauzální následek zůstane po vytržení jednání C z kauzálního řetězce nezměněn, pak C není příčinou E.*“⁶⁴ K substituci pak uvádí, že tato metoda se užívá v případě, že škůdce nekonal svou právní povinnost – tzn. újma vznikla opomenutím. V tomto případě se zkoumá, zda by tato újma vznikla i v případě, že by škůdce jednal v souladu s právními normami.⁶⁵

Teorii podmínky lze aplikovat bez větších problémů na naprostou většinu případů. Jedná se především o situace, kdy se jeví jednání určité osoby jako zcela evidentní a jediná příčina.

---

⁶¹VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub, KOTULA, Jan. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. Olomouc: ANAG, 2015, s. 46.

⁶²BYDLINSKI, F. Causation as a Legal..., s. 15.

⁶³Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 1990, sp. zn. 1 Cz 59/90

⁶⁴DOLEŽAL, Tomáš. Problematika příčinné souvislosti při wrongful birth a wrongful life žalobách. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online], 2013, roč. 3, č. 3 [cit. 2.7.2015]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/issue/view/9>>.

⁶⁵Tamtéž.

Problém nastává ve chvíli, kdy ani s pomocí CSQN nelze jednoznačně určit, zda by bez jednání určité osoby, popř. osob, následek nastal, či nikoliv. Jedná se o zvláštní případy příčinné souvislosti, kdy nelze s určitostí říci, která z osob újmu způsobila, popř. jak velká část způsobené újmy může být přičitatelná škůdci a jaká část jiným okolnostem. Dalo by se dokonce říci, že zde může docházet k určitému oslabení CSQN na úkor uspokojivého řešení pro poškozené. V případě striktního dodržení teorie podmínky – což je ale zcela běžné – nemůže být zjištěna existence příčinné souvislosti. To vede přirozeně k negativním závěrům pro poškozené a velmi jednoduchému vyvázání z povinnosti k náhradě škůdců. Tyto případy musí být posuzovány s přihlédnutím k daným skutečnostem obzvláště pečlivě, aby nedocházelo k nespravedlnostem vůči poškozeným. Konkrétní řešení se ovšem v jednotlivých právních systémech výrazně liší.

Teorie nezbytné podmínky ovšem selhává ve více případech - jako jeden z příkladů můžeme také uvést tzv. wrongful life žaloby.⁶⁶ V tomto typu žalob je zřejmě CSQN obtížně prosaditelná vzhledem k okolnosti, že rodiče požadují kompenzaci za postižení svého dítěte, přičemž z teoretického hlediska není možné spatřovat spojitost mezi tímto postižením (jež má evidentní původ v genetické predispozici plodu) a jednáním lékaře.⁶⁷ V praxi samozřejmě není možné bez dalšího odmítnout povinnost lékaře k náhradě, protože jeho pochybení je evidentní a způsobená újma též.

Jak jsem již zmiňovala, problematika příčinné souvislosti je mnohdy demonstrována právě na podobných medicínsko-právních sporech, které svou špatnou uchopitelností vybízejí k hledání alternativnímu způsobu jejich řešení.⁶⁸ Problém spočívá především ve skutečnosti, že ani znalec není mnohdy v případech poškození zdraví schopen s určitostí říct, jaký je původ probíhajících biologických procesů, a tudíž není možné ani žádným způsobem zjistit, zda lékař ve svém postupu pochybil, popř. jakou měrou se jeho pochybení odrazilo na zdravotním stavu pacienta.⁶⁹ U mnoha autorů získalo oblibu přirovnávání těchto případů k tzv. černé skříňce, kdy známe vstup i výstup, ale spojitost mezi nimi nejsme schopni dále

---

⁶⁶ Jedná se o zvláštní druh žalob, kdy lékař provedl chybnou diagnózu, popř. nesprávné poučení rodičů, kterým se následně narodilo dítě s postižením. Rodiče požadují náhradu újmy, protože v případě postupu lege artis by měli možnost zabránit narození dítěte.

⁶⁷ DOLEŽAL, Tomáš. Problematika příčinné souvislosti při wrongful birth a wrongful life žalobách. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online], 2013, roč. 3, č. 3 [cit. 2.7.2015]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/issue/view/9>>.

⁶⁸ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Uplatnění PETL..., s. 242.

⁶⁹ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Problematika prokazování příčinné souvislosti v medicínsko-právních sporech. *Právník*, 2013, č. 6, s. 580.

pozorovat.⁷⁰ Jak je patrné, také v těchto případech by tedy sverepé lpění na aplikaci CSQN vedlo k nutnému odmítnutí povinnosti k náhradě újmy.

4.1.2 NESS systém

Přestože je CSQN běžně přijímána i přes mnohé zmíněné aplikační nedostatky, existují samozřejmě také další systémy vytvářené s cílem tyto nedostatky eliminovat. Alespoň stručnou zmínku si jistě zaslouží tzv. NESS test (necessary element of a sufficient set) vytvořený Richardem Wrightem.

Wright poukazuje na nedostatky CSQN, mimo jiné např. v případech předstihující kauzality. Sám vytvořil na základě kritiky svých předchůdců tento pozitivní systém vycházející z koncepce, že příčina je souborem podmínek. Při posuzování povinnosti k náhradě újmy rozlišuje tři základní kroky a to zkoumání ostatních podmínek vzniku povinnosti, zkoumání faktuální kauzality a posuzování bezprostřední a adekvátní příčiny.⁷¹

A. Doležal uvádí:

„Wrightův NESS test by se dal popsat tak, že se snažíme identifikovat analyticky nutné podmínky, aby jedna událost byla příčinnou události jiné. Jestliže je analyticky pravdivé, že X zapříčiňuje Y, potom X je NESS pro Y.“⁷²

Tato teorie – můžeme říct také teorie nutných prvků v sadě podmínek – vychází z toho, že pokud jsou některá konání (popř. nekonání) příčinou určitého následku, jsou tato konání nutným prvkem ve skupině aktuálních předcházejících podmínek, které jsou dostačující pro vznik následku. Nutno říci, že tato teorie se také setkává s odmítnutím mnoha odborníků a to především kvůli přílišné generalizaci, kterou užívá.⁷³

4.2 Právní kauzalita

Jak již bylo naznačeno, prokázání existence faktické kauzality není dostačující pro vznik povinnosti k náhradě újmy. Je nezbytné užít další omezující mechanismy, které zabrání

---

⁷⁰ SCHIEMANN, Gottfried. Problems of Causation in the Liability for Medical Malpractice in German Law. In TICHÝ, Luboš (ed). *Causation in Law*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2007, s. 187.

⁷¹ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Kauzalita jako nutný prostředek pro uchopení právní odpovědnosti? *Právník*, 2014, č. 5, s. 366.

⁷² DOLEŽAL, Adam. Filosofické a právně-filosofické aspekty kauzality jako východiska pro hledání nových řešení v medicínsko-právních sporech? *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online], 2012, roč. 2, č. 3 [cit. 11.1.2016]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/issue/view/6>>.

⁷³ Tamtéž.

příliš tvrdému postihu možných škůdců. Právní kauzalita je druhým krokem zjišťování příčinné souvislosti, jehož prokázání je v našem právním prostředí považováno jako nezbytný předpoklad pro vznik povinnosti k náhradě újmy. Požadavek na zjištění právní kauzality je kladen všemi evropskými státy, byť konkrétní nástroje právní kauzality se v rámci jednotlivých jurisdikcí liší. Pouze Belgie vybočuje z tohoto všeobecného trendu a pracuje pouze s kauzalitou faktickou.⁷⁴ Podmíněnost zjišťování právní kauzality existencí té faktické podporují také tvůrci PETL. Uvádějí, že v případě, že CSQN je dána, vystává otázka, jaký je rozsah povinnosti k náhradě.⁷⁵

V případě, že je prokázána faktická kauzalita, soud může přistoupit ke zjišťování kauzality právní. To má vést především ke zjištění, zda posuzované porušení právní povinnosti bylo v takové intenzitě, aby založilo vznik povinnosti nahradit újmu.⁷⁶ Právní kauzalita je souhrn nástrojů, které omezují dopady vzniku vztahu vyplývajícího z povinnosti k náhradě újmy, které by se i přes existenci a prokázání faktické kauzality musely jevit jako nespravedlivé, či příliš tvrdé.

K tomu účelu je nejvíce využívána teorie adekvátnosti příčinné souvislosti, na níž je v české občanskoprávní teorii kladen obzvláště velký důraz. Teorie adekvátnosti příčinné souvislosti ovšem není jediným nástrojem k omezení přičitatelnosti následku. Užívá se např. také teorie ochranného účelu, která je koneckonců jediným instrumentem právní kauzality výslovně upraveným v NOZ.

Pokud není právní kauzalita prokázána, příčinná souvislost není dána a povinnost k náhradě újmy nevzniká.

4.2.1 Teorie adekvátnosti příčinné souvislosti

Jak již bylo řečeno, teorie adekvátnosti je přední teorií užívanou na našem území. Velké oblibě se ovšem těší nejen před českými soudy, ale i těmi zahraničními.

„Teorie adekvátnosti kauzálního nexu vychází z toho, že smyslem subjektivní odpovědnosti za škodu je naříditi náhradu škody tam, kde škůdce škodu způsobil, ačkoliv mu lze vytknout, že ji způsobil nemusel, že mohl jednat jinak. Tato odpovědnost tedy předpokládá,

---

⁷⁴ VLASÁK, Michal. *Předpoklady odpovědnosti...*, s. 85.

⁷⁵ EUROPEAN GROUP ON TORT LAW. *Principles on Tort Law – Text and Commentary*. Wien: Springer, 2005, s. 44.

⁷⁶ KOZIOL, Helmut. Natural and Legal Causation. In TICHÝ, Luboš (ed). *Causation in Law*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2007, s. 60.

*že vůbec bylo v lidských silách předvídat, že předmětné jednání bude mít za následek danou škodu.*⁷⁷

Předním požadavkem pro naplnění této teorie je předvídatelnost způsobené újmy. Smyslem institutu je tedy to, aby povinnost nahradit újmu vznikala pouze tomu škůdci, kterému je možno vytknout, že ji způsobit nemusel, protože mohl předvídat vznik škodného následku.⁷⁸ Samozřejmě je nereálné požadovat, aby škůdce předpokládal jakýkoliv vzdálený a nečekaný následek jeho jednání. Teorie zkoumá, zda bylo v lidských silách škodný následek předvídat a předcházet mu.⁷⁹ Obecně lze říci, že čím závažnější újma může vzniknout, tím nižší stupeň předvídatelnosti bude požadován.⁸⁰

Pro posuzování zmíněné předvídatelnosti slouží různá kritéria, obecně lze říci, že dochází k objektivizaci vlastností škůdce – není tedy podstatné, zda tento konkrétní subjekt vznik újmy skutečně předvídal.⁸¹

Ústavní soud se ve svém nálezu přihlásil k hledisku optimálního pozorovatele, což je smyšlená osoba, která „zahrnuje veškerou zkušenost své doby“⁸². Tento optimální pozorovatel je hypotetická postava, která má zosobňovat znalost a zkušenost své doby, v žádném případě ale ne konkrétní znalost a zkušenost jednotlivce (škůdce). Z toho plyne, že požadavek schopnosti předvídat veškeré následky z pozice optimálního pozorovatele je předpoklad přísnější, než kdyby byla požadována konkrétní předvídatelnost určitého následku pro určitého škůdce.

Toto kritérium vzbuzuje určité pochybnosti. Podle mého názoru je na škůdce vyvíjen velký tlak, když se mu přisuzuje schopnost předvídat následky z pohledu optimálního pozorovatele, který je v konečném důsledku mnohem „zkušenější“, než průměrný škůdce. Již z podstaty konstrukce optimálního pozorovatele plyne, že tato umělá osoba má veškerou znalost a vědění své doby, což je pro běžného jedince zcela nedosažitelné a je tedy otázkou, zda je tento vysoký požadavek vždy spravedlivým měřítkem.

Zatímco hledisko optimálního pozorovatele má svůj původ v Německu, např. Rakousko využívá měřítko průměrně rozumného člověka, jehož znalosti jsou rozšířeny o znalosti škůdce.⁸³ Nabízí se tedy otázka, zda by tento přístup, který více reflektuje skutečné uspořádání, nebyl vhodnější. Sdílím názor některých odborníků příklánějících se k tomu, že

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05

⁷⁸ VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub, KOTULA, Jan. *Náhrada majetkové...*, s. 46.

⁷⁹ Tamtéž, s. 46 – 47.

⁸⁰ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1556.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05

⁸³ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1556.

by měřítko mělo být odvislé od každého konkrétního případu a nemělo by docházet k takovému přílišnému paušalizování, které představuje právě měřítko optimálního pozorovatele.⁸⁴ Příklon Ústavního soudu k hledisku optimálního pozorovatele je podle mého názoru poněkud překvapivý. Odborná společnost i většina jurisdikcí se přiklání k umírněnějším teoriím, měřítko optimálního pozorovatele přitom často považují za extrémní.⁸⁵

Samozřejmě je nutné zároveň vycházet z toho, že není možné přihlížet k osobním zkušenostem a vědomostem každého škůdce v tom smyslu, že bychom povinnost nahradit újmu nepřiznali bez dalšího proto, že vznik následku nepředvídal. Určitá objektivizace je jistě na místě.

Shrnu-li zmiňovaná fakta, pro teorii adekvátnosti není rozhodné, zda vznik povinnosti k náhradě újmy byl pro škůdce zcela zřejmě předvídatelný coby konkrétní následek jeho jednání, nýbrž to, zda není vysoce nepravděpodobný.⁸⁶ K naplnění teorie adekvátnosti příčinné souvislosti je zcela nezbytné, aby určitý následek – zde samozřejmě vzniklá újma – byl obvyklou a tedy pravděpodobnou reakcí na určité jednání (příčinu). Zkoumána je vlastně pravděpodobnost, se kterou lze nástup této újmy očekávat.⁸⁷

Zde se dostáváme k hlavnímu účelu teorie adekvátnosti příčinné souvislosti. Jedná se o nástroj, který má určitým způsobem omezovat příčinnou souvislost v jejím přírodovědném kontextu. Přestože faktická kauzalita může být prokázána, není samozřejmé, aby byla v konkrétním případě dána i kauzalita právní. Ta má korigovat dopady prokázání faktické kauzality a omezit možný rozsah následků, za něž vzniká škůdci povinnost nahradit újmu.

Teorie adekvátnosti příčinné souvislosti je využitelná při zjišťování příčinné souvislosti jak v případě porušení povinností vyplývajících ze smlouvy, tak z porušení povinností stanovených zákonem, či dobrými mravy.⁸⁸

4.2.2 Teorie ochranného účelu

Právní kauzalita není tvořena výhradně teorií adekvátnosti, přestože je to skutečně ten nejvyužívanější prostředek. Můžeme narazit na další instituty, které napomáhají omezování

---

⁸⁴ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1556.

⁸⁵ HONSELL, Heinrich. *Schweizerisches Haftpflichtrecht*. Zürich: Schulthess, 2005, s. 35.

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05

⁸⁷ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1556.

⁸⁸ I v rámci nové úpravy zůstává primární při zásahu do absolutních práv.

vzniku vztahů plynoucích z povinnosti nahradit újmu. Příklad nalezneme mimo jiné i v PETL, který se právní kauzalitě věnuje ve svém článku 3:201 nazvaném rozsah odpovědnosti.

Tvůrci PETL zde vedle teorie adekvátnosti poukazují také na povahu a hodnotu chráněného zájmu, důvod odpovědnosti, rozsah běžných životních rizik a ochranný účel normy.⁸⁹

Za zmínku stojí právě teorie ochranného účelu. Také teorie ochranného účelu je – stejně jako další mechanismy - institut právní kauzality užívaný v případě, že škůdce poruší svou právní povinnost. Tato povinnost může být jak smluvní, tak delikt ní. Tato teorie by měla předcházet aplikaci adekvátnosti příčinné souvislosti, protože sleduje ochranu zcela konkrétních zájmů stanovených smlouvou či normou, zatímco teorie adekvátnosti vymezuje pouze předvídatelnost určitých následků v obecné rovině. Pokud není možné určit tento ochranný účel, popř. jeho rozsah, přichází na řadu aplikace již výše nastíněné teorie adekvátnosti příčinné souvislosti a s ním předvídatelnost vzniku újmy – tak tomu bude např. v případě zásahu do absolutních práv.

Opět můžeme sledovat, že také tato teorie slouží k omezení přičitatelných následků škůdci a korigování dopadu zjištění příčinné souvislosti. Pokud je možné sledovat určitý účel smlouvy, popř. normy daný obvyklými zvyklostmi a výkladem, je škůdci na vrub přičitatelná pouze povinnost k náhradě újmy za porušení těchto chráněných zájmů.

Přestože obě zmiňované teorie právní kauzality – tedy teorie adekvátnosti i teorie ochranného účelu – pracují s předvídatelností vzniklé újmy, oproti teorii adekvátnosti se teorie ochranného účelu odlišuje především subjektem, pro nějž má být vznik újmy předvídatelný. Zatímco teorie adekvátnosti pracuje s „odosobněným“ měřítkem, teorie ochranného účelu posuzuje předvídatelnost z pohledu konkrétní osoby.⁹⁰ Přesto, že se i zde jedná o objektivizaci a obecně se nepřihlíží ke zcela subjektivní schopnosti konkrétní osoby předvídat určitý následek, může se poškozený dovolat subjektivně vyšší schopnosti předvídat určité následky, pokud ji škůdce zcela zřejmě z nějakého důvodu má.⁹¹

K pochopení tohoto institutu je nezbytné si jej blíže představit. Teorie ochranného účelu má v zásadě dvě roviny – jedná se o teorii ochranného účelu normy a teorii ochranného účelu smlouvy.

---

⁸⁹ Principles of European Tort Law. Czech Translation by Jiří Hrádek and Luboš Tichý. Dostupné na: <<http://www.egtl.org/principles/doc/PETLCzech.doc>>.

⁹⁰ Tedy co by měla předvídat rozumně uvažující bytost na místě této konkrétní osoby.

⁹¹ BEZOUŠKA, Petr. Ochranný účel smlouvy jako prostředek omezení příčinné souvislosti, aneb je stále důležitá předvídatelnost škody? *Právní rozhledy*, 2015, č. 22, s. 766.

V dnešní podobě můžeme její vznik datovat na přelomu 19. a 20. století, kdy vyvstala potřeba doplnit již existující teorii adekvátnosti dalším nástrojem omezení povinnosti k náhradě újmy. Primárně se ovšem jednalo o teorii ochranného účelu normy. Teprve později se tato teorie modifikovala též jako nástroj pro omezení rozsahu povinnosti k náhradě ve smluvních vztazích.⁹²

Teorie ochranného účelu normy

Teorie ochranného účelu normy byla donedávna téměř neznámým pojmem pro české právní prostředí – nebo ještě lépe řečeno – nevyužívaným. Zmínku jsme o této teorii mohli nalézt jen velmi poskrovnu, přestože v zahraničí je poměrně běžným nástrojem právní kauzality.

Postavení teorie ochranného účelu normy na našem území se výrazně změnilo přijetím NOZ, kdy zákonodárce začlenil tuto teorii v rámci ustanovení § 2910 věty druhé do českého právního řádu. Zákon stanoví, že škůdce nahradí vzniklou újmu i v případě, že zasáhne do práva poškozeného porušením právní povinnosti „stanovené na ochranu takového práva.“⁹³ Zde je zřejmá inspirace německou právní úpravou, konkrétně ustanovením § 823 BGB.⁹⁴ Koneckonců zákonodárce od německé právní úpravy přejal celý systém velké a malé generální klauzule, kdy velká generální klauzule sleduje ochranu před zásahy do absolutních práv⁹⁵, zatímco malá klauzule poskytuje při splnění podmínek ochranu širšímu okruhu statků.⁹⁶ Tento přístup i přes výslovnou úpravu v zákoně zastává také Rakousko a Švýcarsko.⁹⁷

Je nežádoucí, aby byla poskytována ochrana jakémukoliv nepředvídatelnému následku, jehož ochrana není prvotním účelem porušené normy, proto je nutné tyto následky omezit aplikací teorie ochranného účelu. Pipková uvádí, že prvotním krokem k této aplikaci je zjištění, zda porušená norma je ochranným zákonem, tedy zda se jedná o zákon chránící

---

⁹² PIPKOVÁ, Petra Joanna. Ochranný účel normy a jeho význam pro vymezení rozsahu odpovědnosti za škodu (k § 2910 NOZ). *Právník*, 2013, roč. 152, č. 9, s. 870.

⁹³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴(1) Wer vorsätzlich oder fahrlässig das Leben, den Körper, die Gesundheit, die Freiheit, das Eigentum oder ein sonstiges Recht eines anderen widerrechtlich verletzt, ist dem anderen zum Ersatz des daraus entstehenden Schadens verpflichtet.

(2) Die gleiche Verpflichtung trifft denjenigen, welcher gegen ein den Schutz eines anderen bezweckendes Gesetz verstößt. Ist nach dem Inhalt des Gesetzes ein Verstoß gegen dieses auch ohne Verschulden möglich, so tritt die Ersatzpflicht nur im Falle des Verschuldens ein.

⁹⁵ Ustanovení § 2910 věta první NOZ

⁹⁶ PIPKOVÁ, Petra Joanna. Ochranný účel..., s. 872.

⁹⁷ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1541. Srov. BREHM, Roland. *Berner Kommentar – Obligationenrecht. 3. Teilband, 1. Unterteilband (Art. 41 – 61 OR)*. Bern: Stämpfli, 2006, s. 31 – 38.

individuální zájmy. Nutno podotknout, že toto kritérium splňuje naprostá většina předpisů. Pipková podotýká, že stejně jako v německé či rakouské právní úpravě také u nás předpokládá dopad nejen na zákony v jejich formálním pojetí, ale také na další předpisy chránící individuální zájmy, jako jsou např. vyhlášky.⁹⁸

Zásadní myšlenkovou operací je ovšem zjištění ochranného účelu porušené normy, a to typicky výkladem zákona. Co se týče ochranné působnosti dané normy, musí se vztahovat na dané porušení právní povinnosti z hlediska osobního, věcného i modálního.⁹⁹

Pokud tedy dospějeme k závěru, že porušená norma skutečně měla jako svůj účel ochranu zájmů, které byly porušeny, je na místě, aby škůdce nesl povinnost nahradit vzniklou újmu.

Pipková teorii ochranného účelu normy považuje za nejefektivnější nástroj pro vymezení rozsahu povinnosti k náhradě vůbec, a to především s ohledem na teorii adekvátnosti, „*kteřá sice pracuje s určitým objektivním měřítkem předvídatelnosti určité škody pro subjekt porušující určitou právní normu, nicméně nedává jasně najevo, v jakém okruhu se jeho odpovědnost za porušení určité normy bude pohybovat.*“¹⁰⁰

Autorka ovšem zároveň podotýká, že rozhodně nepovažuje teorii ochranného účelu normy za jedinečnou v tom smyslu, že by vedle ní neměly být aplikovány další instituty, jako právě teorie adekvátní kauzality a jiné.¹⁰¹

Je samozřejmě otázkou dlouhodobého vývoje, jak s tímto institutem naloží v praxi české soudnictví. Jako jeden z mnoha příkladů můžeme jmenovat zákaz práce mladistvých přesčas upravený zákonem. Účelem této normy je ochrana mladistvých před újmou, kterou by mohli utrpět kvůli přepracování. Jestliže ale mladistvý utrpí úraz během své práce přesčas v důsledku chybného postupu ze strany kolegy, není možné tuto újmu podřazovat pod ochranný účel dané normy. Ta má sice jako účel ochranu zdraví mladistvých, újma by ovšem musela vzniknout jiným způsobem.¹⁰²

Teorie ochranného účelu smlouvy

Přesto, že tyto pojmy bývají běžně subsumovány pod společný pojem „ochranný účel“ a někdy dokonce úplně směřovány, myslím, že je vhodné představit je zvlášť.

---

⁹⁸ PIPKOVÁ, Petra Joanna. Ochranný účel..., s. 874 – 876.

⁹⁹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1549.

¹⁰⁰ PIPKOVÁ, Petra Joanna. Ochranný účel..., s. 882.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1550.

V případě porušení smluvní povinnosti je nutné kauzální nexus zkoumat také s ohledem na teorii ochranného účelu smlouvy.¹⁰³ Takovým účelem smlouvy – podobně jako u teorie ochranného účelu normy, je souhrn hlavních zájmů, jejichž ochranu smlouva sleduje. V případě, že jsou tyto zájmy smluvní stranou porušeny, nese tato strana povinnost nahradit vzniklou újmu. Pokud ovšem vzniklá újma není krytá tímto účelem (respektive smlouva si neklade za cíl chránit smluvní strany před takovou újmou), není tato újma škůdci přičitatelná.

Z náhrady jsou obecně vyloučeny újmy, které nemají s porušenou povinností souvislost, a dále újmy, které souvislost mají, ale nebyly při uzavírání smlouvy pro smluvní strany předvídatelné.¹⁰⁴

Stejně jako Pipková v případě ochranného účelu normy, také Bezouška ve svém článku považuje teorii ochranného účelu smlouvy mnohdy za spravedlivější řešení, než užití teorie adekvátnosti. Uvádí, že smlouva by měla sloužit jako základní vodítko pro určení rozsahu povinnosti k náhradě újem plynoucích z jejího porušení, a to především s ohledem na princip smluvní svobody. Teorie adekvátnosti podle něj selhává především v situacích, kdy je zájem smluvních stran odlišný od běžných zvyklostí.¹⁰⁵ S takovým tvrzením nelze nesouhlasit. Smluvní strany uzavírající mezi sebou smlouvu sledují své vlastní specifické zájmy a mělo by být ponecháno především v jejich diskreci, jakými následky budou vázány.

Ústavní soud věnoval problematice ochranného účelu smlouvy svůj nález, který je v české judikatuře zcela ojedinělý, zato hojně citován:

„Teorie ochranného účelu je založena na tom, že dlužník neodpovídá za všechny následky porušení smlouvy, nýbrž jen za porušení těch zájmů, jejichž ochrana byla účelem příslušné smlouvy, přičemž ohledně ochranného účelu není rozhodné výslovné vyjádření smluvních stran, nýbrž to, zda tyto zájmy leží věcně ve směru a v rámci smlouvou převzatých povinností.“¹⁰⁶

V případě porušení smluvní povinnosti nemusí být vždy chráněný zájem jasně určitelný. Pokud je účel smlouvy stanoven nejasně, či víceznačně, musí si smluvní strana vyžádat upřesnění těchto požadavků stanovených druhou smluvní stranou. Pokud tak neučiní, jde toto jednání a následné porušení smlouvou chráněných zájmů k jeho tíži.¹⁰⁷

---

¹⁰³ VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub, KOTULA, Jan. *Náhrada majetkové...*, s. 64.

¹⁰⁴ BEZOUŠKA, Petr. *Ochranný účel smlouvy...*, s. 765.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 768.

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05. Srov. KOZIOL, Helmut. *Österreichisches Haftpflichtrecht, Allgemeiner Teil. 2. Auflage.* Wien: Manz Verlag, 1980, s. 139 a násl.

¹⁰⁷ KOBLIHA, Ivan, ELISCHER, David, HOCHMAN, Josef. *Náhrada škody podle občanského...*, s. 37.

5 Zvláštní druhy příčinné souvislosti

Bezesporu nejvášnivější diskuze věnované příčinné souvislosti jsou vedeny ohledně jejích zvláštních druhů. Jedná se především o případy, kdy existuje pluralita škůdců, popř. pluralita poškozených. V těchto případech bývá určování příčinné souvislosti velmi složité a s ním i rozhodování o možné povinnosti nahradit újmu všech škůdců tak, aby byl zachován vysoký standart ochrany žalovaných škůdců, u nichž kauzální nexus nebyl zcela jistě prokázán a zároveň aby byla poskytnuta spravedlivá kompenzace poškozenému, který se nachází ve složité situaci.

Jistě zajímavé vodítko pro řešení těchto složitých případů poskytuje PETL, jehož přístup ovšem české soudy reflektují pouze poskrovnu. Mnohdy si dokonce můžeme povšimnout, že není zachováván konsenzus jejich názorového hlediska.¹⁰⁸ S novou právní úpravou, kterou přináší NOZ je ale patrný posun české jurisdikce směrem k moderním právním tendencím, které jsou zastávány nejen v rámci PETL, ale i v jiných světových právních řádech.

5.1 Pluralita škůdců

Pluralita škůdců není novým pojmem, ani neznámým. Naopak je mu věnována pozornost ve většině právních řádů. První otázkou v případě plurality je, kdo je za způsobenou újmu odpovědný, a do jaké míry. Druhou, neméně problematickou otázkou bývá, jakou formu povinnosti k náhradě těchto škůdců zvolit.¹⁰⁹ Na obě témata se v teoretických kruzích živě diskutuje, názory odborníků jsou různorodé a mnohdy podávají zajímavý pohled na věc, příp. navrhují možná řešení, která jsou hodná zamyšlení. Jednotlivé jurisdikce ovšem k jakýmkoliv revolučním řešením přistupují v praxi jen velmi opatrně. Tento přístup je pochopitelný, protože východiska, která se u těchto „multikauzalit“ nabízejí, potřebují čas, aby si v právních řádech našla svá místa.

Pluralita škůdců je samozřejmě řešena také na národní úrovni, tedy v českém právním prostředí. Říha ve svém příspěvku poukazuje na dva druhy této plurality. V prvním případě škůdci jednají společně, jsou vedeni stejným, společným záměrem – jedná se o spoluzavinění.

---

¹⁰⁸ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Uplatnění PETL..., s. 249.

¹⁰⁹ ŘÍHA, O. Vybrané problémy..., s. 97.

V druhém případě škůdci postupují na sobě nezávisle, nejsou vedeni společným záměrem, a přesto jejich jednání způsobí jednu a tutéž újmu. Zde hovoříme o souběžném zavinění.¹¹⁰

5.1.1 Pluralita škůdců v české právní úpravě

Česká právní úprava (stejně jako předchozí zákona č. 40/1969 Sb.) pro pluralitu škůdců volí – podobně jako naprostá většina ostatních jurisdikcí - solidární povinnost k náhradě. Konkrétně je tento přístup vyjádřen v § 2915 odstavci 1. Možnost dělené (či dílčí) povinnosti je vyjádřena v odstavci druhém. Zákonodárce zde dává soudům možnost rozhodnout o dělené povinnosti škůdců, „*jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné...*“¹¹¹

Škůdce tedy v takových případech nahrazuje pouze to, co skutečně způsobil a není zatížen solidární povinností, kterou můžeme vnímat jako jisté ztížení situace povinných škůdců. Jaké jsou tyto důvody zvláštního zřetele hodné, ponechává zákonodárce soudní praxi, klasicky se ovšem jedná mimo jiné o případy, kdy je zavinění jednotlivých škůdců dáno různou měrou.

Za zmínku stojí právě pojem „míra pravděpodobnosti“, kterou zákonodárce použil ve větě za středníkem tohoto druhého odstavce. Zákon říká, že „*nelze-li účast přesně určit, přihlédne se k míře pravděpodobnosti.*“¹¹² Tato možnost je v české právní úpravě vyjádřena nově a jistě z ní můžeme vyzorovat příklon úpravy k moderním právním tendencím¹¹³, které se v určitých specifických případech spokojí s takovýmto pravděpodobnostním vyjádřením účasti. Zákonodárce zde podle mého názoru otevírá možnost pro užití KPO, která je především v rámci alternativní kauzality slibným řešením specifických případů zjišťování příčinné souvislosti.

Přístupu nového občanského zákoníku k solidární povinnosti k náhradě odpovídá také již starší judikát Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002.¹¹⁴ Jednalo se o případ více škůdců, kteří vtrhli do domu poškozeného a dopouštěli se zde násilí pro příslušnost poškozeného k romskému etniku. Jednalo se o předem připravovaný útok, který vyústil v poškození zdraví poškozeného. Tuto újmu způsobilu ovšem jednání pouze jediné osoby, jejíž totožnost během trestního ani civilního řízení nebyla prokázána. Bylo pouze s jistotou zjištěno, že se jednalo o jednoho ze zjištěných škůdců. Soud zde rozhodl o solidární povinnosti k náhradě škůdců,

¹¹⁰ ŘÍHA, O. Vybrané problémy..., s. 98.

¹¹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹¹² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹¹³ Viz. PETL

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2126/2000

přestože bylo zcela zřejmé, že většina z nich, neměla na vzniku této konkrétní újmy bezprostřední podíl. Soud k tomu uvedl:

„Jestliže výsledkem společně předem dohodnutého protiprávního jednání více škůdců je škoda, která bezprostředně vznikla působením jen některých z nich, je třeba dovodit, že škoda vznikla v příčinné souvislosti i s protiprávním jednáním těch, kteří svým počínáním bezprostředně škodný následek nevyvolali, jestliže přesto přispěli podstatným způsobem ke vzniku škody; společná odpovědnost přitom není vyloučena tím, že nelze jednoznačně určit podíl jednotlivých škůdců na dosažení celkového výsledku.“¹¹⁵

Soud zde argumentuje tím, že všichni škůdci měli psychický vztah nejen ke svému jednání, ale i k jednání dalších osob, které zapříčinilo vznik újmy.¹¹⁶ Logicky se tak dá usuzovat z povahy připravované akce, proto neměl soud zájem na aplikaci dílčí povinnosti. Soud zde tedy uznává solidárně povinné k náhradě osoby, jejichž míra faktické účasti je ve skutečnosti zásadně odlišná. Přesto je zde upřednostněn zájem poškozeného na co nejjednodušším získání kompenzace.

5.2 Konkuruující příčinná souvislost

Jako první případ zvláštního druhu příčinné souvislosti, ve kterém se projevuje pluralita škůdců, uvádím konkuruující příčinnou souvislost. Můžeme tak označovat specifické druhy kauzalit, kdy několik škůdců způsobí újmu zároveň, přičemž je nerozhodné, zda způsobili újmu samostatně, či společným jednáním.¹¹⁷

PETL hovoří o konkuruující příčinnosti v článku 3:102, nazvaném jako konkurenční příčiny. Uvádí, že pokud je jednání vícero škůdců každé samo o sobě způsobilé přivodit v ten samý okamžik konkrétní újmu, je nutno každé jednání považovat za příčinu této újmy.¹¹⁸

Z uvedeného vyplývá, že není podstatné, zda stanovená jednání proběhla současně, nýbrž skutečnost, že újma nastala ve stejný okamžik.¹¹⁹

Jako příklad můžeme uvést situaci, kdy střelec A a střelec B (nezávisle na sobě) zasáhnou majetek osoby C a nevratně jej zničí. Škoda způsobená střelou A je evidentně zcela destruktivní, stejně jako škoda způsobená střelou B.

---

¹¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2126/2000

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2126/2000

¹¹⁷ ŘÍHA, O. Vybrané problémy..., s. 99.

¹¹⁸ Principles of European Tort Law. Czech Translation by Jiří Hrádek and Luboš Tichý. Dostupné na: <<http://www.egtl.org/principles/doc/PETLCzech.doc>>.

¹¹⁹ ŘÍHA, O. Vybrané problémy..., s. 99.

Základním požadavkem samozřejmě zůstává, aby jednání všech škůdců bylo skutečně v příčinné souvislosti s daným škodným následkem, a tedy můžeme aplikovat podmínku CSQN. V případě více škůdců, jejichž každé jednání je způsobilé zapříčinit celou vzniklou újmu, se dostáváme do situace, kdy tato jednotlivá jednání nejsou jedinou příčinou. Následek – zde ve formě konkrétní majetkové škody, např. rozbitého televizoru – není neodmyslitelně spjat pouze s tímto jednáním. Pokud bychom si toto jednání odmysleli, následek by i bez toho vznikl a to na základě jiného současného škodného jednání. Na první pohled se tedy může zdát, že příčina pocházející od jednoho škůdce není nutnou podmínkou vzniku následku. Jestliže ovšem otázku položíme opačně, tedy jestli toto jednání způsobí následek právně relevantní pro vznik povinnosti nahradit újmu, musí být odpověď kladná. Skutečnost, že by škodný následek (rozbitý televizor) nastal i při absenci jednání některého škůdce ovšem nemůže být důvodem pro benevolenci soudu při rozhodování těchto případů. Fakticky nemůžeme přirozeně následek přičítat pouze jednomu ze škůdců.

Nutno říct, že pro tyto výše zmiňované závěry je nezbytný právě požadavek, aby újma vznikla ve stejný okamžik. Pokud by tomu tak nebylo, mohli bychom se dostat již do sféry potenciální příčinné souvislosti.

Obecně tyto případy konkurující příčinné souvislosti můžeme většinou označit za poměrně jasné. Především určení příčinné souvislosti zde z velké části nečiní soudní praxi obtíž. Problematictější bývá právě otázka určení rozsahu povinnosti k náhradě újmy.

Jak již bylo nastíněno v předchozí kapitole, český právní řád se přiklání v podobných případech k solidární povinnosti k náhradě újmy škůdců, ve výjimečných případech pak k povinnosti dílčí.

5.2.1 Kumulativní příčinná souvislost

Jakýmsi dalším zvláštním případem příčinné souvislosti, který jsem se na tomto místě rozhodla alespoň krátce zmínit, je kauzalita kumulativní. Stejně jako v případě konkurujících příčin, také zde dochází k působení více škůdců, jednání žádného z nich by ovšem samostatně nevedlo ke vzniku újmy. Ta nastává až jejich vzájemným působením. Příkladem může být jednání osob A a B, které obě dají osobě C určité množství jedu, přičemž smrtelná je až celková dávka.

V případě kumulativní příčinné souvislosti je soukromoprávní postih škůdců značně problematický. Jestliže škůdci neměli povědomí o jednání toho druhého a ve výše zmíněném případě se snažili osobě C pouze přivodit zažívací potíže, a ne smrt, nelze je za tento následek

postihnout. Jestliže totiž odpadne jednání jednoho ze škůdců, odpadne též následek (zde smrt) v takové formě, v jaké nastal.¹²⁰

Ohledně vztahu mezi konkurující a kumulativní příčinností panují v odborné společnosti určité neshody. Někteří autoři tyto pojmy subsumují pod jeden¹²¹, popř. oba pojmy používají paralelně¹²², proto jsem se rozhodla pro toto členění. Myslím, že je vhodné tyto dva instituty odlišovat, zároveň jsem přesvědčená o jejich úzké vazbě.

5.3 Potenciální příčinná souvislost

Potenciální příčinnost je již značně problematický institut, který vyjadřuje situaci, kdy jednotlivá jednání více škůdců následují po sobě a také tak – tedy v časovém sledu – způsobí určitou újmu. Všechna tato jednání jsou způsobilá ke vzniku následku, přesto ale fakticky pouze první jednání újmu skutečně způsobilo, protože jestliže již určitá újma vznikla, nemůže být způsobena následným jednáním dalšího škůdce.

Potenciální příčinnost řeší samozřejmě i PETL a to v článku 3:104. Stanoví, že v případě, kdy daná újma poškozenému již vznikla na základě prvního jednání, nebude coby příčina bráno v potaz žádné další jednání, přestože by bylo způsobilé takovou újmu také způsobit. Toto jednání má být pak zohledněno pouze v případě, že způsobilo dodatečnou, tedy těžší újmu.¹²³

Takový přístup je jistě pochopitelný. Je zde především sledován záměr, aby osobě, která již žádnou újmu fakticky způsobit nemohla, nevznikala povinnost k náhradě. Jednání takové osoby podle tvůrců PETL nesplňuje podmínku CSQN, protože již první jednání vedlo ke způsobení následku a proto tedy logicky toto jednání není nutnou podmínkou jeho vzniku.¹²⁴

Přestože zde je zcela zřejmé, že CSQN není naplněna, při hlubší analýze si můžeme všimnout, že se jedná skutečně pouze o časový okamžik vzniku následku, co dělí potenciální kauzalitu od té konkurující. Alespoň co se týče těchto nastíněných mezních případů. Jestliže se vrátíme ke zmiňovanému příkladu rozbité televize, mohlo by se jevit diskutabilním, že v případě současného způsobení škody zcela samozřejmě vzniká povinnost k náhradě oběma

---

¹²⁰ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1555.

¹²¹ HONSELL, Heinrich. *Schweizerisches Haftpflichtrecht*. Zürich: Schulthess, 2005, s. 45.

¹²² Srov. ŘÍHA, O. *Vybrané problémy...*, s. 99.

¹²³ Principles of European Tort Law. Czech Translation by Jiří Hrádek and Luboš Tichý. Dostupné na: <<http://www.egtl.org/principles/doc/PETLCzech.doc>>.

¹²⁴ EUROPEAN GROUP ON TORT LAW. *Principles on Tort Law – Text and Commentary*. Wien: Springer, 2005, s. 51.

škůdcům, zatímco v případech potenciální příčinné souvislosti je zcela samozřejmě přístupováno ke druhému škodnému jednání jako nepostižitelnému, pouze z toho důvodu, že následek fakticky již nemohl nastat.

Ad absurdum bychom také mohli usoudit, že téměř veškerá konkurující příčinnost by mohla být považována za potenciální, a to konkrétně v případech, kdy újma plynoucí z různých jednání nenastala v té samé vteřině, ale pouze v o něco delším časovém úseku.¹²⁵

Takové závěry by samozřejmě vedly k zásadním změnám v určení škůdců, kteří mají povinnost k náhradě újmy. Proto by si, myslím, právě toto stírání rozdílů zasloužilo větší odbornou pozornost.

Této problematice se nicméně věnoval Nejvyšší soud v několika svých rozhodnutích. Jako příklad můžeme jmenovat rozsudek ze dne 27. 9. 1990, kde Nejvyšší soud mimo jiné konstatoval, že příčinnou souvislost „nelze (...) vylučovat jen proto, že by protiprávní jednání škůdce dovršilo již stávající nepříznivý zdravotní (duševní) stav poškozeného...“¹²⁶ Poukázáno bylo též na skutečnost, kterou jsem již dříve zmiňovala, že hledisko časové souvislosti není rozhodné, slouží pouze jako pomocné vodítko k souvislosti věcné, která je rozhodující.¹²⁷

5.4 Alternativní příčinná souvislost

Zřejmě nejproblematictějším druhem příčinné souvislosti je právě ta alternativní. Velmi zkráceně řečeno se jedná o případy, kdy je nejisté, která z příčin vedla ke vzniku následku, přičemž můžeme s určitostí říct, že právě jedna z těchto konkrétních příčin danou újmu způsobila. Všechny tyto příčiny zároveň musí být způsobilé újmu zapříčinit.¹²⁸

Největším problémem těchto druhů kauzalit je skutečnost, že jeden či více z možných škůdců zcela určitě žádnou újmu nezpůsobil a založení jakékoliv jeho povinnosti k náhradě je na základě hluboce zakořeněných principů občanského práva nesprávné. Jako vhodný argument je samozřejmě možné použít to, že i tento škůdce mohl újmu způsobit a to na základě porušení své právní povinnosti. Toto porušení musí existovat vždy, jinak by nemohla být povinnost k náhradě újmy založena v žádném případě.

Běžným praktickým případem, který můžeme uvést, je např. situace, kdy osoba A a osoba B házejí kameny stejným směrem. Zasažena je osoba C, přičemž nelze žádným způsobem zjistit, zda tento kámen hodila osoba A nebo B.

¹²⁵ ŘÍHA, O. Vybrané problémy..., s. 102.

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 1990, sp. zn. 1 Cz 59/90

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 1990, sp. zn. 1 Cz 59/90

¹²⁸ ŘÍHA, O. Vybrané problémy..., s. 100.

Článek 3:103 PETL v prvním odstavci stanoví:

„V případě více jednání, z nichž každé by bylo samo dostatečnou příčinou škody, přičemž však zůstává nejistým, které jednání ji ve skutečnosti způsobilo, musí být každé jednání považováno za příčinu v rozsahu pravděpodobnosti, v jaké mohlo způsobit škodu poškozenému.“¹²⁹

Tento příklon tvůrců PETL ke KPO, tedy rozdělení povinnosti k náhradě újmy mezi jednotlivé škůdce podle míry pravděpodobnosti, s jakou právě jeho jednání zasáhlo do sféry poškozeného, je - dá se říci - průkopnický. Přestože není stoprocentně zjištěna příčinná souvislost, zakládá se zde závazek jedné či více osob, které určitě žádnou újmu nezpůsobily. Nutné je ale poukázat právě na skutečnost, že povinnost nahradit újmu vzniká škůdcům pouze co do rozsahu stanoveného procentuální výměrou (např. 25%), nikoliv v celém rozsahu, jako je tomu u solidární povinnosti k náhradě.

Přes mnohé kritiky je jistě správné ulehčit poškozenému ve složité situaci a odškodnit jej – koneckonců je prokázáno, že újma mu byla skutečně způsobena, pouze není možné zjistit kým. Právě tuto skutečnost zdůrazňuje jako zásadní Bydlinski i Koziol.¹³⁰

Alternativní kauzalitě se PETL věnuje ještě v 3:103 odstavci 2. Upravuje zde případy, kdy je pluralita nejen na straně škůdců, ale také poškozených. Tvůrci zde pro takové složité situace, kdy je nejisté, který škůdce způsobil újmu kterým poškozeným, volí řešení, že za příčinu újmy utrpěné všemi poškozenými musí být považována v rozsahu pravděpodobnosti, v jakém by mohla způsobit újmu konkrétní osobě.¹³¹ Jednodušeji to můžeme vyjádřit jako pravidlo tržního podílu.¹³² Toto označení vychází z reálných případů řešených v USA, kdy několik firem uvedlo na trh určitý škodlivý produkt, který následně způsobil újmu mnoha poškozeným. Za následky tím způsobené odpovídaly tyto firmy podle velikosti svého tržního podílu na trhu, protože to, která konkrétní firma způsobila újmu konkrétnímu poškozenému, nebylo možné reálně zjistit.

Řešení alternativní kauzality se v jednotlivých právních řádech výrazně liší.¹³³ Objevují se jak tendence solidární povinnosti k náhradě, tak té dílčí. Někteří odborníci se

---

¹²⁹ Principles of European Tort Law. Czech Translation by Jiří Hrádek and Luboš Tichý. Dostupné na: <<http://www.egtl.org/principles/doc/PETLCzech.doc>>.

¹³⁰ KOZIOL, Helmut. Problémy příčinnosti. In TICHÝ, Luboš (ed). *Vývoj práva deliktovní odpovědnosti za škodu v České republice, Rakousku a Evropě*. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta: Vodňár, 2005, s. 109.

¹³¹ Principles of European Tort Law. Czech Translation by Jiří Hrádek and Luboš Tichý. Dostupné na: <<http://www.egtl.org/principles/doc/PETLCzech.doc>>.

¹³² ŘÍHA, O. Vybrané problémy..., s. 101.

¹³³ BEZOUŠKA, Petr. Příčinná souvislost jako nechtěné dítě normativního textu? In DOLOBÁČ, Marcel; GREGOROVÁ ŠIRICOVÁ, Lubica (ed). *Rezistencia vnútroštátneho práva a právne transplantáty*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2011, s 85.

příklánějí k dílčí povinnosti z toho důvodu, že příčinná souvislost není spolehlivě prokázána a tudíž je nespravedlivé zatěžovat případné škůdce nadměrně rizikem nesolventnosti při solidární povinnosti k náhradě.¹³⁴ Toto stanovisko je zastáváno také v rámci PETL, kde je stanovena dílčí povinnost na základě KPO.¹³⁵

Velmi často jsou ovšem škůdci zcela zproštěni povinnosti nahradit újmu, protože v jejich případě zkrátka není možné prokázat existenci kauzálního nexu. To je pak pochopitelně považováno jako neodpuštělný nedostatek podmínek vzniku povinnosti nahradit újmu a tak by prakticky tato povinnost vůbec neměla vzniknout.

Tento přístup je zastáván mimo jiné ve Švýcarsku¹³⁶, popř. Jižní Africe. Naproti tomu solidární povinnost zastávají státy jako je Německo, Rakousko nebo Francie.¹³⁷ Také v našem právním řádu nově nalezneme v § 2915 odst. 1 NOZ část věnující se alternativní kauzalitě a příklonu k solidární povinnosti:

„...To platí i v případě, že se více osob dopustí samostatných protiprávních činů, z nichž mohl každý způsobit škodlivý následek s pravděpodobností blížící se jistotě, a nelze-li určit, která osoba škodu způsobila.“¹³⁸

Solidární povinnost k náhradě je podle mého názoru ovšem neospravedlnitelná v případě plurality na straně škůdců i poškozených. Dílčí povinnost je v takových případech nejlepším řešením, protože poskytuje všem poškozeným kompenzaci za jejich újmu a zároveň škůdce zavazuje jen do rozsahu, v němž s největší pravděpodobností újmu způsobili. Je zřejmé, že nelze určit, na které konkrétní osoby který konkrétní škůdce působil, bylo by ovšem zcela zjevně nepřiměřené zavazovat jej solidárně ke všem poškozeným, když víme s jistotou, že všem poškozeným újmu nezpůsobil. Tento názor zastává např. rakouská jurisdikce, přestože obecně přistupuje spíše k solidární povinnosti.¹³⁹ Jsem přesvědčena, že podobný přístup můžeme vyvozovat též z dikce ustanovení § 2915 odst. 2 NOZ.

K problému nedostatečného prokázání existence příčinné souvislosti, který právě v případě alternativních kauzalit vzniká a může být považován za nedostatek základních podmínek vzniku povinnosti nahradit újmu, odkazuje Koziol ve svém příspěvku na tzv. pohyblivý systém, který již v roce 1941 prezentoval W. Wilburg:

¹³⁴ KOZIOL, Helmut. Problémy příčinnosti..., s. 112.

¹³⁵ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Uplatnění PETL..., s. 247.

¹³⁶ Srov. BREHM, Roland. *Berner Kommentar – Obligationenrecht. 3. Teilband, 1. Unterteilband (Art. 41 – 61 OR)*. Bern: Stämpfli, 2006, s. 115 – 116.

¹³⁷ ŘÍHA, O. Vybrané problémy..., s. 101.

¹³⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹³⁹ KOZIOL, Helmut. Problémy příčinnosti..., s. 119.

„V případě odůvodnění odpovědnosti je důležité nejen to, jaké faktory pro odpovědnost mluví, nýbrž též to, jak intenzivně působí... Odpovědnost lze proto stanovit též tehdy, jestliže sice jeden z faktorů není dán, avšak celková závažnost ostatních faktorů je vyšší, nežli se obvykle vyžaduje.“¹⁴⁰

Jednoduše řečeno autor zastává názor, že v případě alternativních kauzalit, kde je příčinná souvislost dána pouze v malé míře, je nutné tento nedostatek vyvážit tím, že ostatní předpoklady vzniku povinnosti nahradit újmou budou dány ve větší míře.

Příkladem takového zesílení požadavku na další předpoklady vzniku povinnosti může být např. hledisko adekvátnosti jednání škůdců. Jestliže škůdci jednali v daném případě obzvlášť nebezpečně, nejistota ohledně příčinné souvislosti by tím mohla být kompenzována.¹⁴¹

5.5 Příčiny ve sféře poškozeného

Povinnost poškozeného nést zodpovědnost za vlastní újmu vychází mimo jiné z pravidla, že toho, kdo nevěnuje svým věcem náležitou pozornost, stihá škodný následek. Stejně tak je nutné mít na paměti zásadu casum sentit dominus, tedy pravidlo, že náhoda je přičitatelná tomu, v jehož sféře vlivu vznikla.¹⁴²

Situace, kdy je příčinná souvislost mezi určitým jednáním a následkem dána na straně škůdce, ale zároveň také na straně poškozeného, je řešena i v novém občanském zákoníku. § 2918 stanoví:

„Vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.“¹⁴³

Podobně k otázce přistupuje PETL v článku 3:106. Pouze obšírněji hovoří o okolnostech, událostech a jednání. Věta druhá citovaného ustanovení dopadá především na případy, kdy škůdce jedná s úmyslem a poškozený pouze z nedbalosti. Taková situace většinou nebude zakládat povinnost k náhradě poškozeného, ale pouze škůdce.¹⁴⁴ Ani to

---

¹⁴⁰ KOZIOL, Helmut. Problémy příčinnosti..., s. 109 – 110.

¹⁴¹ KOZIOL, Helmut. Problémy příčinnosti..., s. 110.

¹⁴² HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník*..., s. 1589.

¹⁴³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁴⁴ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník*..., s. 1590.

ovšem není doktrinální, v praxi ani úmysl škůdce nemůže presumovat jeho povinnost k náhradě.

V rámci české právní úpravy můžeme vyzorovat, že také zde se místo obvyklého přístupu všechno nebo nic promítá procentuální výpočet pravděpodobnosti povinnosti k náhradě každého subjektu, který v celkovém součtu přirozeně nesmí přesáhnout 100%.¹⁴⁵

Říha ve svém příspěvku zdůrazňuje velmi důležitý fakt a to ten, že z dikce článku 3:106 PETL musí být vyvozováno, že jeho dopad je širší, než „pouhé“ spoluzaviněné jednání poškozeného, kterému se PETL věnuje i na jiných místech.¹⁴⁶ Článek se vztahuje na všechny příčiny, které náleží do sféry poškozeného, tedy mimo jiné na ty nezaviněné, jakými jsou nemoci, popř. přírodní katastrofy. Podstatné je, že negativní následky těchto událostí nese poškozený.

Také výše zmíněné ustanovení české právní úpravy se nese ve stejném duchu. Zatímco předchozí úprava zákona č. 40/1969 Sb. se v § 441 věnovala pouze spoluzaviněnému jednání poškozeného¹⁴⁷, nynější úprava se již komplexně zabývá příčinami ve sféře poškozeného a sleduje tím moderní tendence, které udává PETL.

Vítová, Dohnal a Kotula ve své publikaci zmiňují, že ustanovení § 2918 NOZ vychází obsahově shodně z ustanovení § 441 OZ.¹⁴⁸ Jak jsem ale naznačila již výše, jsem přesvědčena, že obě ustanovení se shodují pouze částečně, protože § 441 OZ dopadá pouze na případy zaviněného spolupůsobení poškozeného, nikoliv na veškeré příčiny náležející do sféry jeho vlivu. Je samozřejmě nutné doplnit, že také v rámci předešlé právní úpravy judikatura dospěla k závěru, že poškozenému jsou přičitatelné veškeré příčiny v jeho sféře vlivu, nejen ty zaviněné.¹⁴⁹

Podobně jako předchozí česká úprava k této problematice přistupuje také právní řád Rakouska (§ 1304 ABGB)¹⁵⁰ i Německa (§ 254 BGB)¹⁵¹ - ani zde se nehovoří o širším spektru okolností přičitatelných poškozenému, nýbrž pouze o jeho zavinění.

V případě spoluúčasti poškozeného nemá soud povinnost přihlížet k této skutečnosti z úřední povinnosti. Škůdce se jí musí sám dovolat.¹⁵²

---

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 1590.

¹⁴⁶ ŘÍHA, O. Vybrané problémy..., s. 103.

¹⁴⁷ Zákon č. 40/1969 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 202/2012 Sb. účinném ke dni 1. 9. 2012

¹⁴⁸ VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub, KOTULA, Jan. *Náhrada majetkové...*, s. 79.

¹⁴⁹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1589.

¹⁵⁰ Zákon č. 946/1811 Sb., Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵¹ Zákon č. 2321/1896 Sb., Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵² HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1589.

6 Východiska řešení problematických druhů příčinné souvislosti

Výše nastíněné problematické druhy příčinné souvislosti přirozeně vzbuzují mnoho snah o přijetí nových, mnohdy revolučních řešení. Obvyklá řešení přijímaná v jurisdikcích jednotlivých států byla nastíněná již v předchozích kapitolách. Jedná se především o solidární povinnost k náhradě škůdců, popř. žádnou povinnost, přičemž rozdíl mezi těmito východisky mnohdy spočívá na nepatrných rozdílech ve schopnosti poškozeného prokázat existenci kauzálního nexu. Tato řešení – zcela vyhovující obvyklým případům - ovšem neposkytují ideální východisko pro tyto zvláštní typy příčinné souvislosti, proto ve většině vyspělých států panuje snaha po nalezení takového řešení, které by přineslo uspokojení nároků poškozeného, a zároveň povinnost škůdce nahradit újmu mu byla připisována po právu.

Tyto moderní způsoby řešení, které si v některých právních řádech nacházejí oblibu a zároveň se pomalu šíří i za hranice svého státu, se nejčastěji prosazují právě v již mnohokrát zmiňovaných medicínsko-právních případech. Jako ty nejvýraznější můžeme zmínit doktrínu ztráty šance, kauzální proporcionální odpovědnost, vytváření domněnek a fikcí, popř. obrácení důkazního břemene.¹⁵³

Koneckonců také Ústavní soud apeluje ve svém usnesení¹⁵⁴ na české soudy, aby alespoň v rámci medicínsko-právních sporů přehodnotily svůj požadavek 100% prokázání příčinné souvislosti a dali ve svých rozhodnutích prostor novým řešením.

6.1 Doktrína ztráty šance

Tato doktrína je známá po celém světě, v mnoha jurisdikcích je též přijímána jako plnohodnotné východisko zvláštních případů povinnosti k náhradě újmy. Jedná se především o medicínské případy, které jsou právě pro aplikaci této doktríny velmi příhodné.

Tyto případy jsou charakteristické tím, že lékař, popř. lékaři zanedbali určitým způsobem svou povinnost a následně došlo k újmě pacienta, přičemž není zřejmé, zda k této újmě došlo kvůli pochybení lékaře, nebo z důvodu zdravotní predispozice pacienta. Institut odpovědnosti za ztrátu šance vychází ze skutečnosti, že i když není možné spolehlivě prokázat, že lékař újmu přímo způsobil, je zřejmé, že minimálně přispěl ke ztrátě jakési šance na uzdravení.

---

¹⁵³ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Problematika prokazování..., s. 581.

¹⁵⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. I. ÚS 1919/08

Pravděpodobnost, se kterou lékař zřejmě snížil pacientovu možnost na vyléčení, bývá obvykle vyjádřena procentuálně a povinnost k náhradě újmy se poškozenému přiznává právě co do výše vyčíslené tímto procentem.¹⁵⁵ Základním argumentem, ze kterého vycházejí zastánci této doktríny je fakt, že doktrína ztráty šance minimalizuje nespravedlnost vůči pacientovi, ke které může docházet aplikací přístupu vše nebo nic.¹⁵⁶ Minimální rozdíly ve skutkovém zjištění pak totiž vedou ke zcela odlišnému řešení, kdy je buď náhrada zcela přiznána, nebo naopak není přiznána ani v procentuální výměře.

Část odborné veřejnosti se samozřejmě vyslovuje proti přijímání tohoto učení. Je nesporné, že se jedná o institut, který bude vždy budit protichůdné reakce. Obecně přiznání povinnosti k náhradě „eventuálních“ škůdců je vždy problematické a vzbuzuje mnoho otázek ohledně spravedlivosti a odůvodnitelnosti takového přístupu.

Například německé, rakouské, ani švýcarské právo nesouhlasí s přijetím doktríny mimo jiné z toho důvodu, že šance na uzdravení není samostatným právním statkem a jako taková není způsobilá založit povinnost k náhradě. Uznání šance na uzdravení samostatným statkem, podobně jako zdraví nebo život, by mohlo vést ke zcela nevhodnému dvojímu nároku poškozeného na náhradu jeho újmy – tedy kompenzaci jak za skutečnou nastalou poruchu, tak za ztrátu šance.¹⁵⁷

Doktrína ztráty šance je ovšem aplikovatelná nejen na medicínské případy, ale také na případy, ve kterých vzniká povinnost nahradit újmu advokátovi. Koziol jako příklad udává situaci, kdy advokát zmešká lhůtu k podání opravného prostředku a rozsudek se tím pádem stane pravomocným. Nelze zjistit, zda by opravný prostředek byl úspěšný v případě, že by byl podán včas.¹⁵⁸ Existovala zde ovšem alespoň šance na úspěch ve sporu, kterou advokát svým chybným jednáním zmařil.

Zřejmě největší tradici této doktríny nalezneme ve Francii, která se může pochlubit také rozsáhlou judikaturou zabývající se tímto tématem a potvrzující stabilní pozici tohoto instrumentu v tamním právním řádu. Jak již bylo řečeno, zcela rozdílný přístup zastává např. Německo, popř. Švýcarsko, kde obyčejně náhrada za ztrátu šance přiznávána není.¹⁵⁹ Odpovědnost za ztrátu šance koneckonců za svou nepřijímají ani tvůrci PETL.

Autoři komentáře k NOZ nazývají tuto teorii úhybným manévrem, kdy sama ztráta pouhé příležitosti znamená újmu. Přestože se v našem právním prostředí doktrína ztráty šance

---

¹⁵⁵ ŘÍHA, O. Vybrané problémy..., s. 103.

¹⁵⁶ KOZIOL, Helmut. Problémy příčinnosti..., s. 116.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 117 – 118.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 115.

¹⁵⁹ ŘÍHA, O. Vybrané problémy..., s. 104.

zatím neprosadila, autoři ji výslovně nezavrhují. Konstatují, že ji nelze posuzovat z hlediska zásahu do absolutního práva, ani subsumovat pod ochranný účel normy, proto by bylo možné uvažovat pouze o uplatnění v rámci smluvní náhrady újmy.¹⁶⁰ Je patrné, že přístup autorů je zdrženlivý. Jiní čeští odborníci naproti tomu vyjadřují svůj názor důrazněji. Např. Tichý považuje za nezbytné zavést do soudní praxe jemné nástroje k prokazování kauzality, jakými je mimo jiné právě doktrína ztráty šance a oprostít se od zbytečně vysokých nároků na dokazování.¹⁶¹ Především v případě zmiňovaných medicínsko-právních sporů považují tento přístup hodný diskuze. V rámci rozhodovací praxe českých soudů je myslím stále patrná určitá rigidita v poskytování ochrany zdraví pacientů poškozeného lékaři, popř. zdravotnickými zařízeními.

V rámci české judikatury je pro tuto problematiku zřejmě nejzajímavější usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008. Toto usnesení jsem již dříve v této práci zmiňovala s ohledem na jeho pokrokový náhled na požadavek stoprocentního prokázání příčinné souvislosti v medicínských sporech. Nejen, že Ústavní soud zde shledává stoprocentní prokazování kauzálního nexu za neudržitelné a apeluje na české soudy, aby k tomuto požadavku přistupovaly s notnou dávkou individuality, zmiňuje se též o doktríně ztráty šance.

„Ostatně z toho důvodu právní řády common law opustily v těchto případech požadavek prokázání kauzálního nexu a vytvořily doktrínu tzv. ztráty šance (...), podle níž soud poměřuje (...) pravděpodobnost dosažení určitých šancí, pokud by byl zvolen určitý přístup (...). Naznačené řešení (...) se dle přesvědčení Ústavního soudu více přibližuje ideji spravedlivého řešení následků majících původ ve vztahu lékař – pacient.“¹⁶²

6.2 Kauzální proporciónální odpovědnost

Jak jsem již výše naznačila, tvůrci PETL přijímají – a to konkrétně ve spojitosti s alternativní příčinnou souvislostí - institut KPO, tedy dílčí povinnosti k náhradě újmy odvislé od procentuální výměry pravděpodobnosti způsobení této újmy. S určitými odlišnostmi je tento přístup zastáván také např. Rakouskem, Nizozemím, či Velkou

---

¹⁶⁰ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1552.

¹⁶¹ TICHÝ, Luboš. Dokazování příčinné souvislosti a proporciónální odpovědnost za škodu. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 67.

¹⁶² Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. I. ÚS 1919/08

Británií.¹⁶³ Všechny jurisdikce se přitom shodují v tom, že přístup ke KPO má být spíše výjimečný.

„Proporcionální odpovědnost ve smyslu hodnoty vnitřního přesvědčení soudce znamená, že míra důkazů je nižší než 100%.“¹⁶⁴

Gilead definuje KPO jako pravidlo přirozené faktické kauzality, aplikovatelné v případech kauzální nejistoty, které ukládá škůdci povinnost nahradit újmu poškozenému v souladu s kauzální pravděpodobností, že škůdcovo jednání mohlo tuto újmu způsobit.¹⁶⁵

Také česká právní úprava se ale v rámci NOZ poprvé setkala s připuštěním tohoto východiska, a to konkrétně v ustanovení § 2915 odst. 2 NOZ. Podle tohoto odstavce může soud s přihlédnutím k důvodům zvláštního zřetele hodných rozhodnout, že škůdce není povinen k náhradě solidárně, ale pouze podle své skutečné účasti na škodném následku. Ve větě za středníkem zmíněného druhého odstavce zákonodárce stanovil, že pokud nelze konkrétní rozsah účasti jednotlivých škůdců určit, přihlédne se k míře pravděpodobnosti.¹⁶⁶ Jedná se tedy o poměrně revoluční obrat zákonodárce, který ve světle moderních zahraničních přístupů přiznává platnost KPO.

Jak bylo již uvedeno, k rozhodnutí o dílčí povinnosti k náhradě musí existovat důvod hodný zvláštního zřetele, přičemž stanovení takového důvodu je ponecháno v kompetenci soudu. Případná existence takového důvodu musí být soudy posuzována z moci úřední, i bez návrhu stran.¹⁶⁷ K otázce stanovení dílčí povinnosti k náhradě z důvodu zvláštního zřetele hodného autoři komentáře uvádějí, že tímto důvodem může být právě situace alternativní kauzality, kdy je nejisté, který ze škůdců újmu skutečně způsobil, a mohlo by se jevit nespravedlivé zavazovat jej solidárně.¹⁶⁸

S tím úzce souvisí právě běžně přijímaný fakt, že je problematické bez dalšího zavazovat k náhradě újmy osoby, o nichž si nejsme zcela jisti, že ji skutečně způsobil. Aplikací solidární povinnosti k náhradě v případě alternativní kauzality vzniká z mnoha pohledů nevhodné východisko, kdy poškozený může svou satisfakci požadovat po osobě, která jeho újmu nezpůsobil a v rámci soukromoprávních vztahů by neměla být povinna

---

¹⁶³ OLIPHANT, Ken. Anglické právo a proporcionální odpovědnost. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 30.

¹⁶⁴ TICHÝ, Luboš. *Dokazování příčinné souvislosti...*, s. 58.

¹⁶⁵ GILEAD, Israel. Kauzální proporcionální odpovědnost – základní teorie a právně-politické úvahy. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 11.

¹⁶⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁷ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1584.

¹⁶⁸ Tamtéž.

k náhradě. Je nutné si uvědomit, že čím více škůdců bude alternativně povinných, tím větší je pravděpodobnost, že poškozený bude vymáhat náhradu po nepovinném.¹⁶⁹

Je ovšem vhodné zmínit skutečnost, že někteří autoři zastávají názor, že v rámci ochrany poškozeného, je příklon ke KPO vhodný pouze v tom případě, že nahrazuje koncept „žádné povinnosti k náhradě“.¹⁷⁰ V našem právním řádu ovšem stojí vedle „plné povinnosti k náhradě“, tzn. solidární povinnosti k náhradě i v případech kauzální nejistoty. To se může tedy jevit jako zhoršení postavení poškozeného. Osobně jsem ale přesvědčena, že v takových případech je toto řešení vhodné a s ohledem na fakt, že dochází k zavazování teoreticky nepovinných osob též dostatečné.

Dílčí povinnost k náhradě podle zákonné úpravy NOZ ovšem nemůže být přiznána v určitých přitěžujících případech. Také to hovoří pro fakt, že solidární povinnost k náhradě je zcela samozřejmě považována jako jakési přísnější řešení, kdy se riziko nesolventnosti škůdců přenáší z poškozeného na samotné škůdce navzájem.

Těmito případy jsou situace, kdy se škůdce vědomě podílel na vzniku újmy jiným škůdcem, podněcoval jej, či jinak podporoval (tato osoba bývá běžně označována jako spolupachatel, organizátor či pomocník...), dále případy konkurující kauzality (celou újmu lze připsat každému škůdci, všichni ovšem jednali samostatně) a také pokud má škůdce hradit újmu způsobenou pomocníkem, přičemž současně vznikla povinnost také pomocníkovi.¹⁷¹

Gilead vhodně poukazuje na rozdíl mezi stanovením KPO a spoluúčasti poškozeného. V obou případech sice dochází k proporcionálnímu výpočtu povinnosti k náhradě jednotlivých osob, v rámci KPO k tomu ovšem dochází kvůli existenci kauzální nejistoty, zatímco v případě spoluúčasti poškozeného naopak právě z toho důvodu, že s jistotou víme, že se poškozený i škůdce na vzniku újmy podíleli.¹⁷²

6.3 Další možná řešení

Nastíněná řešení jsou samozřejmě pouze zlomkem všech možných východisek akceptovaných, popř. diskutovaných v moderních jurisdikcích. Minimálně za zmínku stojí ale také propracovaný systém fungující v Německu prostřednictvím institutů procesního práva.

---

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 1585.

¹⁷⁰ GILEAD, Israel. Kauzální proporcionální odpovědnost..., s. 15.

¹⁷¹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník...*, s. 1585.

¹⁷² GILEAD, Israel. Kauzální proporcionální odpovědnost..., s. 12.

Jako první můžeme zmínit užití důkazů *prima facie*¹⁷³, kdy tento institut slouží jako určité ulehčení dokazování prostřednictvím domněnky, která plyne z obvyklých zkušeností a na základě toho je považována za prokázanou. Takový důkaz může být uplatněn v případě, že dochází k typickému průběhu událostí, proto nebývá příliš často využíván v medicínsko-právních sporech, kde je průběh věci běžně zcela netypický.¹⁷⁴

Své uplatnění v medicínsko-právních případech má naopak v Německu institut hrubého pochybení v léčbě. Jedná se o případy, kdy je zřejmé, že lékař postupoval proti osvědčeným postupům, popř. postupoval zcela nepochopitelně, a na základě těchto poznatků přechází důkazní břemeno z poškozeného na škůdce. Podobný přístup je dále zastáván v případech nedostatečné lékařské dokumentace, která sice nezakládá žádný samostatný nárok, ale způsobuje jakési odlehčení důkazního břemene pro poškozeného. V případě zcela chybějící dokumentace běžně dochází k úplnému přechodu důkazního břemene na škůdce.¹⁷⁵

Je patrné, že německé soudnictví bohatě pracuje s institutem obrácení důkazního břemene, což je jistě dobrý krok k ulehčení situace poškozeného, který mnohdy nemá praktickou možnost příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou újmou prokázat. Ztížení jeho postavení je běžně patrné především ve sporech, kdy poškozený stojí proti neúměrně silné protistraně, kterou může být např. zdravotnické zařízení, ale samozřejmě také velká společnost jiného druhu.

Kromě případů lékařského pochybení, kde je obrácení důkazního břemene běžně přijímáno, německá judikatura zná mimo jiné i případy, kdy byla tato povinnost uložena firmám uvádějící na trh vadné výrobky.¹⁷⁶

Konkrétně obrácení důkazního břemene je využíváno také v jiných jurisdikcích. V případě alternativní příčinnosti je oblíbené např. ve Spojených státech. Panuje zde přesvědčení, že je spravedlivější, aby břemeno nedostatku důkazů nesli škůdci, kteří svým nedbalým jednáním způsobili újmu.¹⁷⁷

---

¹⁷³ Oblíbené též v Rakousku. Srov. např. KOCH, Bernhard. Kauzalita a dělená odpovědnost z hlediska rakouského práva. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 47.

¹⁷⁴ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Problematika prokazování..., s. 586.

¹⁷⁵ HAMANOVÁ, Lucie. Prokazování příčinné souvislosti ve sporech o náhradu škody na zdraví způsobenou postupem lékaře *non lege artis*. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online], 2011, roč. 1, č. 1 [cit. 26.6.2015]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/issue/view/1>>.

¹⁷⁶ GREGER, Reinhard. Hodnocení důkazů a míra důkazů. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 76.

¹⁷⁷ GREEN, Michael. Neprosazení plně uplatňované proporcionalní odpovědnosti v USA: Může být proporcionalní odpovědnost za ztrátu šance omezena? In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 21 – 22.

Závěr

Tato diplomová práce nese název Příčinná souvislost v občanském právu, zejména jako předpoklad vzniku povinnosti nahradit újmu. Jak tento název napovídá, jejím předmětem je problematika příčinné souvislosti, a to především jako jednoho ze základních prvků potřebných ke vzniku povinnosti nahradit újmu.

Cílem diplomové práce bylo především charakterizování pojmu příčinné souvislosti coby předpokladu vzniku povinnosti k náhradě újmy a následné analyzování přístupu české jurisdikce k tomuto institutu, stejně jako nastínění nových trendů v chápání této problematiky v širším světovém kontextu. Práce měla zmapovat aktuální pohled na příčinnou souvislost v českém právu, i její obecné pojetí.

V první kapitole diplomové práce jsem obecně definovala kauzální nexus v čistě přírodním i právním smyslu a snažila jsem se též posoudit, v jakém jsou obě tato pojetí vztahu. Ukázalo se, že pojem kauzality je původně pojmem filosofickým, nikoliv právním. S tím úzce souvisí skutečnost, že právě kauzalita v tom původním, tedy přírodním smyslu poskytuje základ pro vznik institutu příčinné souvislosti v právním smyslu. Obě tato pojetí ovšem vykazují rozdíly, což je zcela pochopitelné s ohledem na dynamickou povahu práva. Jako zcela zásadní specifikum kauzality v právním smyslu se mimo jiné ukázal být jeho lidský prvek.

Dospěla jsem k závěru, že kauzalita je neodmyslitelnou součástí celého lidského života a nezastupitelnou roli hraje též v dalších vědních oborech odlišných od práva. V rámci podkapitoly věnované příčinné souvislosti v občanském právu jsem se následně přesvědčila, že projevy příčinné souvislosti se prolínají celým občanským právem.

V následující kapitole jsem analyzovala pojem a charakterizovala samotný vztah příčiny a následku. Významným zjištěním zde byl fakt, že příčinná souvislost je nezbytným předpokladem vzniku povinnosti k náhradě nejen v českém právním prostředí, ale i za jeho hranicemi. V případě problematiky řetězení příčin a následků se potvrdilo, že je nesmírně důležité rozeznávat pouze ty, které jsou skutečně právně relevantní, přičemž toto posouzení leží výhradně v diskreci soudu.

Na tomto místě jsem se zaměřila mimo jiné na to, jakým způsobem je s příčinnou souvislostí naloženo v českém právním řádu. NOZ, stejně jako předchozí právní úprava, popř. právní úpravy jiných států, výslovně nedefinuje příčinnou souvislost. Zastávám názor některých odborníků, že v rámci právního úpravy je vhodné věnovat se především

problematickým druhům příčinné souvislosti, které mohou v praxi vést k rozkolu mezi stanovisky jednotlivých soudů. V takovém případě by měl zákonodárce ukázat směr, kterým se má judikatura vydat, není nutné ovšem příčinnou souvislost upravovat v obecném měřítku.

V třetí kapitole jsem se již zabývala zjišťováním a dokazováním příčinné souvislosti. Dospěla jsem k přesvědčení, že toto zjištění je otázkou skutkovou, přestože o tom byly vedeny dlouhodobé spory.

Na prokázání příčinné souvislosti jsou především z pohledu starší judikatury kladeny vysoké nároky, které mnohdy nereflktují reálné možnosti poškozeného, který nese důkazní břemeno. Za zcela zásadní považují zmíněné rozhodnutí Ústavního soudu, který uznal tento požadavek stoprocentního prokázání kauzality jako nereálný, nedosažitelný a neudržitelný.

S tímto úzce souvisí podkapitola věnovaná potřebné míře důkazů, kde jsem požadavek stoprocentního prokázání příčinné souvislosti blíže rozvedla. Hlavním poznatkem je, že požadovaná míra důkazů se v jednotlivých jurisdikcích významně liší. V českém právním prostředí je patrná určitá nejednotnost judikatury vztahující se k této problematice. Zatímco některé soudy již opatrně ustupují od požadavku stoprocentního prokázání, jiné na něm sveřepě lpí. Takový přístup samozřejmě není z dlouhodobého hlediska udržitelný, protože oslabuje právní jistotu pro škůdce, i poškozené.

Ve čtvrté kapitole jsem se dostala ke zcela zásadnímu rozdělení kauzality na faktickou a právní. Zaměřila jsem se na vztah těchto dvou typů kauzalit, ale také na to, jaké jsou teorie ovládající zjišťování kauzálního nexu v českém právním systému a jaký je jejich vzájemný poměr. Příčinná souvislost v právu má dva základní úkoly. Tím prvním je výběr právně relevantní příčiny z nepřehledného množství všech příčin (faktická kauzalita), tím druhým posléze omezení možných následků (respektive jejich rozsahu) připisovaných určitému škůdci pouze na ty, které leží skutečně v jeho sféře (právní kauzalita). Oba tyto kroky jsou používány kumulativně a v daném pořadí.

Je patrné, že teorií faktické kauzality, která je nejen na našem území uznávána jako zcela zásadní, je *conditio sine qua non*. Ukazuje se, že teorie podmínky je ve většině případů skvělým nástrojem pro zjištění příčinné souvislosti, někdy ovšem její aplikace přináší nemalé problémy. V určitých specifických případech ani s aplikací CSQN není možné existenci kauzálního nexu prokázat, přičemž v rámci ochrany poškozeného není vhodné škůdci povinnost k náhradě bez dalšího zamítnout „pouze“ z toho důvodu, že příčinná souvislost nebyla zjištěna. Tyto aplikační problémy s sebou přinášejí nová – více či méně vhodná – řešení, všechny jsou ale charakteristické tím, že zde dochází do určité míry k oslabení teorie podmínky.

V práci jsem se dále zaměřila na teorii adekvátnosti a teorii ochranného účelu, jelikož se jedná o dvě zcela jistě nejaktuálnější teorie ovládající právní kauzalitu. Teorie ochranného účelu je vtělena do českého právního řádu nově a je tedy otázkou soudní praxe, jak s ní bude naloženo. Vzhledem k tomu, že se ale jedná o institut s dlouholetou tradicí v zahraničí, nevidím důvod, proč by se nemohla kvalitně uplatnit také na našem území. Naproti tomu teorie adekvátnosti, ač legálně neupravena, má své nesporné místo již dlouho. Přesto, jak jsem se přesvědčila, setkává se s kritikou a to především s ohledem na přespříliš odosobněné měřítko, jehož využívá. Konkrétně hledisko optimálního pozorovatele, k němuž se přiklonil Ústavní soud, budí rozpaky. Podle mého názoru obě zmíněné teorie právní kauzality jsou využitelné souběžně a není nutné jednu, či druhou upozadovat. Jsem přesvědčená, že by měli fungovat vedle sebe a vzájemně se doplňovat, tak, jak to zřejmě také zamýšlel zákonodárce, když přejímal z německé právní úpravy myšlenku velké a malé generální klauzule.

V páté kapitole jsem se věnovala problematickým druhům kauzálního nexu. Na tomto místě jsem představila z mého pohledu nejproblematictější druhy příčinné souvislosti a u každého také nastínila mimo jiné přístup, který je zastáván u nás, i v zahraničí. Prostor na tomto místě dostala především alternativní kauzalita, kterou považuji za nejzajímavější druh příčinné souvislosti, a to především z toho důvodu, že přístupy jednotlivých jurisdikcí i názory odborníků na ni se výrazně liší. Také v rámci NOZ získala alternativní kauzalita nově své místo a jistě si tedy zaslouží naši pozornost.

S nastíněnými druhy příčinné souvislosti souvisí problematika plurality škůdců obecně. Jak jsem v práci poukázala, česká právní úprava se přiklonila k solidární povinnosti k náhradě, prostor je ovšem ponechán i pro možnost dílčí povinnosti, a to dokonce v některých případech vyjádřenou mírou pravděpodobnosti působení jednotlivých škůdců. Zákonodárce zde podle mého názoru otevírá možnost pro užití kauzální proporcionální odpovědnosti, která je především v rámci alternativní kauzality slibným řešením specifických případů zjišťování příčinné souvislosti.

V poslední kapitole jsem se zabývala možnými východisky řešení právě problematických případů příčinné souvislosti. Předně jsem se zabývala doktrínou ztráty šance a kauzální proporcionální odpovědností. Ani o jedné z těchto teorií se nedá říct, že by v našem právním řádu, popř. soudní praxi, měla své místo, přestože v některých státech jsou poměrně oblíbenými instituty. Ačkoliv jsou provázány mnoha kritikami, je nesporné, že obě přinášejí odlehčení v situacích kauzální nejistoty, se kterými si mnohdy neumíme jinak vhodně poradit. Bez užití podobných instrumentů musíme volit přístup vše nebo nic, který ale vždy znamená

určitou nespravedlnost na straně škůdce, popř. poškozeného a není proto ideálním východiskem.

Závěrem bych chtěla poukázat na skutečnost, že pojetí příčinné souvislosti v českém právním prostředí podle mého názoru zaznamenává v posledních letech významný, ač nenápadný posun. Je zřejmé, že se zákonodárce přiklání k moderním tendencím, které zaznamenáváme v zahraničních jurisdikcích, popř. v rámci PETL a pomalu, ale jistě dává šanci novým postupům a řešením. Tato řešení vyžadují ovšem čas, aby se kromě teoretických kruhů prosadila také v soudní praxi a získala tak svůj vlastní prostor, kde budou moci být bez větší nejistoty aplikována. Přestože se může zdát tato rozhodovací praxe soudů do značné míry rigidní, při bližším posouzení je patrné, že také zde došlo ke zdatnému uvolnění striktního přístupu. Konkrétní judikatura – částečně demonstrována v této práci – dokazuje, že soudy pozvolna opouštějí model neohebného, generalizovaného přístupu a přiznávají potřebu případy kauzální nejistoty řešit s větší mírou individuality. Zásadní pokrok je ovšem přirozeně otázkou dlouhodobého vývoje.

Abstrakt

Předmětem této diplomové práce je příčinná souvislost v občanském právu, zejména jako předpoklad vzniku povinnosti nahradit újmu. Práce si klade za cíl především charakterizování pojmu příčinné souvislosti, a analyzování přístupu české jurisdikce k tomuto institutu, stejně jako nastínění nových trendů v chápání této problematiky v širším světovém kontextu.

Z výše uvedeného vyplývá, že tato práce je zpracovávána metodou analýzy, protože danou problematiku podrobuje rozboru a následnému popisu. Okrajově se dá hovořit také o metodě komparace, není zde ovšem považována za prvořadou. Slouží především k seznámení s širšími souvislostmi a tendencemi panujícími v zahraničí – jako nejvýznamnější inspirační zdroj jmenuji PETL. Práce vychází z širokého spektra zdrojů, využívá především odborné časopisecké články

Kromě obecné charakteristiky práce předkládá náhled na zjišťování příčinné souvislosti, konkrétně se zaměřuje na míru důkazů požadovanou soudy. Hlavním zjištěním zde je fakt, že přístup – především českých soudů – je zbytečně strnulý, přestože se objevují nadějně snahy tento přístup změnit, vedené především Ústavním soudem. V kapitole věnované faktické a právní kauzalitě se zřetelně ukazuje, že ani nejběžněji užívané metody – tedy *conditio sine qua non* a teorie adekvátnosti nejsou využitelné ve všech případech a je vhodné hledat nová zástupná řešení. S tím úzce souvisí také kapitoly věnované zvláštním druhům příčinné souvislosti a východiskům jejich řešení. Je patrné, že přístup jednotlivých jurisdikcí je odlišný. Neexistuje žádný jednotný přístup, většinou dokonce ani v rámci jednoho právního řádu. Až na výjimky, není v těchto zvláštních případech příčinné souvislosti pevně stanovený postup, protože se jedná o složitou problematiku, kterou je nutno posuzovat samostatně v konkrétním případě. Také v České republice je přijetí a aplikace nových postupů především otázkou dlouhodobého vývoje. Určitý posun jsme ovšem již zaznamenali v rámci nové právní úpravy občanského práva.

Abstract

The issue of this thesis is the causation in civil law, especially as a premise of formation the element of liability for damages. The aim of this thesis is above all to define the term causation in civil law and to analyse the Czech jurisdiction approach to this institute, as well as to outline new trends in understanding this issue in wider world context.

As it ensue from mentined above, the method of elaboration is analysis, because the issue is analysed and described afterwards. Marginally comparative method can be discussed, but it is not considered as primary method. It tends to acquaint with wider relations and tendencies abroad – as the most significant source of inspiration I can mention PETL. The thesis results from wide spectrum of resources, especially articles from scientific journals.

Besides general characteristics this thesis regards the detection of the causation, concretely it focuses on the standard of proof required by courts. The main finding is the fact, that the approach - above all the approach of Czech courts – is unnecessarily rigid, although there are occuring some promising tendencies to change this approach, led especially by the Constututional Court. In the chapter applied to the factual and legal causation it is clearly shown that not even the most used methods – *conditio sine qua non* and the theory of adequacy – are not usable in all cases and it is advisable to search for new alternative solutions. With this are related the chapters devoted to the specific cases of the causation and their solutions. It is apparent, that the approach of single jurisdictions is different. There is no unified approach, not even in terms of one rule of law. Except for rarities, there is no established approach in this specific cases of causation, because it is a complex issue, which needs to be looked on separately in every specific case. Also in the Czech republic the admission and application of the new approches is the part of a long term progress. Although we have noted some advance in terms of the new legal regulations of civil law.

Seznam klíčových slov

Alternativní kauzalita

Conditio sine qua non

Faktická a právní kauzalita

Kauzalita

Kauzální proporcionální odpovědnost

Ochranný účel

Povinnost nahradit újmu

Příčinná souvislost

Teorie adekvátnosti

Ztráta šance

Key words

Adequacy theory

Alternative liability

Causal proportional liability

Causality

Causation

Conditio sine qua non

Factual and legal causation

Liability for damage

Loss of chance

Protective purpose

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1969 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 202/2012 Sb. účinném ke dni 1. 9. 2012.

Zákon č. 946/1811 Sb., Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 2321/1896 Sb., Bürgerliches Gesetzbuch, ve znění pozdějších předpisů.

Principles of European Tort Law. Czech Translation by Jiří Hrádek and Luboš Tichý.

Dostupné na: < <http://www.egtl.org/principles/doc/PETLCzech.doc>>.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. I. ÚS 1919/08

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 11. 1976, sp. zn. 2 Cz 36/76

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 1990, sp. zn. 1 Cz 59/90

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1946/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2126/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 508/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1437/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 25 Cdo 883/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 26 Cdo 5035/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 1968, sp. zn. 7 Cz 111/68

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 880/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 25 Cdo 1244/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 25 Cdo 437/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1583/2010

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 14. 6. 2011, sp. zn. 23 Co 24/2011

Odborné publikace

BYDLINSKI, Franz. *System und Prinzipien des Privatrechts*. Wien: Springer, 1996. 777 s.

BYDLINSKI, Franz. Causation as a Legal Phenomenon. In TICHÝ, Luboš (ed). *Causation in Law*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2007, s. 7 – 25.

KOZIOL, Helmut. Natural and Legal Causation. In TICHÝ, Luboš (ed). *Causation in Law*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2007, s. 53 – 67.

BREHM, Roland. *Berner Kommentar – Obligationenrecht. 3. Teilband, 1. Untertailband (Art. 41 – 61 OR)*. Bern: Stämpfli, 2006. 1040 s.

HONSELL, Heinrich. *Schweizerisches Haftpflichtrecht*. Zürich: Schulthess, 2005. 260 s.

KOZIOL, Helmut. *Österreichisches Haftpflichtrecht, Allgemeiner Teil. 2. Auflage*. Wien: Manz Verlag, 1980. 392 s.

EUROPEAN GROUP ON TORT LAW. *Principles on Tort Law – Text and Commentary*. Wien: Springer, 2005. 282 s.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2080 s.

NOVOTNÝ, Petr, KOUKAL, Pavel, ZAHOŘOVÁ, Eva. *Nový občanský zákoník – náhrada škody*. Praha: Grada, 2014. 144 s.

KOBLIHA, Ivan, ELISCHER, David, HOCHMAN, Josef. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského práva: praktická příručka*. Praha: Leges, 2012. 390 s.

PEXIDR, Karel, DEMJANČUK, Nikolaj. *Kauzalita*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 266 s.

VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub, KOTULA, Jan. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971 : metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. Olomouc: ANAG, 2015. 335 s.

BLAŽKE, Jaromír. *Náhrada škody v novém československém právu*. Praha: Orbis, 1954. 194 s.

BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan. *Náhrada škody podle občanského, obchodního, pracovního a správního práva: podle právního stavu k 1. 5. 1997*. 2. vydání. Praha: Linde, 1997. 408 s.

TĚŠINOVÁ, Jolana, ŽDÁREK, Roman, POLICAR, Radek. *Medicínské právo*. Praha: C. H. Beck, 2011. 414 s.

Odborné články

SCHIEMANN, Gottfried. Problems of Causation in the Liability for Medical Malpractice in German Law. In TICHÝ, Luboš (ed). *Causation in Law*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2007, s. 187 – 199.

MELZER, Filip. Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, s. 24 – 27.

KOZIOL, Helmut. Problémy příčinnosti. In TICHÝ, Luboš (ed). *Vývoj práva deliktní odpovědnosti za škodu v České republice, Rakousku a Evropě*. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta: Vodnář, 2005, s. 107 - 121.

BEZOUŠKA, Petr. Příčinná souvislost jako nechtěné dítě normativního textu? In DOLOBÁČ, Marcel; GREGOROVÁ ŠIRICOVÁ, Lubica (ed). *Rezistencia vnútroštátneho*

práva a právně transplantáty. Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2011, s 85 – 93.

GILEAD, Israel. Kauzální proporcionalní odpovědnost – základní teorie a právně-politické úvahy. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 11 – 19.

HAMANOVÁ, Lucie. Prokazování příčinné souvislosti ve sporech o náhradu škody na zdraví způsobenou postupem lékaře non lege artis. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online], 2011, roč. 1, č. 1 [cit. 26.6.2015]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/issue/view/1>>.

OLIPHANT, Ken. Anglické právo a proporcionalní odpovědnost. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 30 – 40.

DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Uplatnění PETL při řešení některých složitých kauz v oblasti příčinné souvislosti v medicínskoprávních sporech. *Soudní rozhledy*, 2013, č. 7-8, s. 242 - 250.

KOCH, Bernhard. Kauzalita a dělená odpovědnost z hlediska rakouského práva. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 46 – 56.

DOLEŽAL, Tomáš. Problematika příčinné souvislosti při wrongful birth a wrongful life žalobách. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online], 2013, roč. 3, č. 3 [cit. 2.7.2015]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/issue/view/9>>.

TICHÝ, Luboš. Dokazování příčinné souvislosti a proporcionalní odpovědnost za škodu. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 57 – 68.

ŘÍHA, Ondřej. Vybrané problémy řešení příčinné souvislosti při deliktní odpovědnosti za škodu. In PSUTKA, Jindřich. (ed). *Aktuální problémy rekodifikací*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011, s. 95 – 107.

GREEN, Michael. Neprosazení plně uplatňované proporcionální odpovědnosti v USA: Může být proporcionální odpovědnost za ztrátu šance omezena? In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 20 – 29.

ŠKÁROVÁ, Marta. Dokazování příčinné souvislosti z hlediska praxe Nejvyššího soudu České republiky. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 41 – 45.

BEZOUŠKA, Petr. Ochranný účel smlouvy jako prostředek omezení příčinné souvislosti, aneb je stále důležitá předvídatelnost škody? *Právní rozhledy*, 2015, č. 22, s. 763 - 769.

GREGGER, Reinhard. Hodnocení důkazů a míra důkazů. In TICHÝ, Luboš et al. (ed). *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010, s. 69 – 78.

PELIKÁNOVÁ, Irena. Odpovědnost za škodu - trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, s. 15 – 23.

DOLEŽAL, Adam. Filosofické a právně-filosofické aspekty kauzality jako východiska pro hledání nových řešení v medicínsko-právních sporech? *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online], 2012, roč. 2, č. 3 [cit. 11.1.2016]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/medlawjournal/index.php/medlawjournal/issue/view/6>>.

VLASÁK, Michal. *Předpoklady odpovědnosti za škodu v principech evropského deliktního práva*. Rigorózní práce. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity, 2008. 171 s. Dostupné na: <https://is.muni.cz/th/77158/pravf_r/Rigorozni_prace.pdf>.

DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Problematika prokazování příčinné souvislosti v medicínsko-právních sporech. *Právník*, 2013, č. 6, s. 577 – 588.

DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL, Tomáš. Kauzalita jako nutný prostředek pro uchopení právní odpovědnosti? *Právník*, 2014, č. 5, s. 353 – 379.

PIPKOVÁ, Petra Joanna. Ochranný účel normy a jeho význam pro vymezení rozsahu odpovědnosti za škodu (k § 2910 NOZ). *Právník*, 2013, roč. 152, č. 9, s. 869 – 882.